

Organizatorzy | Organisers

Polska Akademia Umiejętności

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie

Partnerzy | Partners

Miasto Kraków

Archiwum Narodowe w Krakowie

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ

Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego

Zamek Królewski na Wawelu – Państwowe Zbiory Sztuki

Fundacja Zbiorów Rodziny Sosenków

Komitet naukowy | Scientific committee

dr Jonas Drungilas (Instytut Historii Litwy)

dr hab. Beata Konopska (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie)

prof. dr hab. Jacek Kozak (Uniwersytet Jagielloński)

dr hab. prof. UWB Karol Łopatecki (Uniwersytet w Białymstoku)

dr hab. prof. US Radosław Skrycki (Uniwersytet Szczeciński)

Komitet organizacyjny | Organising committee

dr Agnieszka Fluda-Krokos – przewodnicząca

Anna Gąsior

mgr Monika Graczyk

mgr Wiktoria Kołodziej

Magdalena Walinowska

mgr Gabriela Wąsowska

mgr Krzysztof Ziomek

Przygotowanie strony internetowej i materiałów konferencyjnych

Website and conference materials design: mgr Witold Brzoskowski

Tłumaczenia | Translation: Autorzy/Authors & mgr Magdalena Stempin

Strona wydarzenia | Website

<http://biblioteka.pau.krakow.pl/tabula-itineraria>

Wydarzenie na Facebooku | Facebook event

<https://www.facebook.com/events/641869751698632>

Grafika przewodnia | Graphic of the conference: Johannes Janssonius, Hendrik Hondius, *Atlas Novus, Sive Theatrum Orbis Terrarum : In quo Tabulae et Descriptiones Omnium Regionum Totius Universi Accuratissime Exhibentur : In Tres Tomos Distinctus*, Amsterdam 1644–1645, miedzioryt kolor., 51×33 cm. – Bibl. Nauk. PAU i PAN, sygn. 1489 B IV Kart.

Wydawnictwo towarzyszące Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Tabula itineraria. Zbiory kartograficzne w bibliotekach, muzeach, archiwach i kolekcjach prywatnych”

Redakcja | Editing: Agnieszka Fluda-Krokos

Wydawca | Publisher: Polska Akademia Umiejętności, ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków

Druk | Print: Agencja Reklamowa NOVUM, ul. Krowoderska 66/8, 31-158 Kraków

ISBN 978-83-7676-390-3

Publikacja jest udostępniona na licencji Creative Commons (CC BY-NC-ND 3.0 PL)

Międzynarodowa konferencja naukowa

Tabula itineraria

**Zbiory kartograficzne w bibliotekach, muzeach,
archiwach i kolekcjach prywatnych**

20–21 listopada 2025

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie

Międzynarodowa konferencja naukowa „*Tabula itineraria*” – *zbiory kartograficzne w bibliotekach, muzeach, archiwach i kolekcjach prywatnych* to szóste ze spotkań poświęconych zbiorom specjalnym.

Mapy, atlasy, globusy, przedstawienia przestrzeni, mniej lub bardziej realne wizje i wyobrażenia świata, ruchome modele i rysunki, grafiki i nawigacje – te i wiele innych terminów związanych z podróżami, przemieszczaniem się, poznawaniem i odkrywaniem, a w końcu z opisywaniem i wizualizacją topografii, to tylko wybrane zagadnienia, którym poświęcone będzie kolejne wydarzenie.

Łacińskie *Tabula itineraria*, czyli ‘mapa dróg’, to nawiązanie do starożytnej mapy rzymskich traktów. Wyjście od jednej z podstawowych i najbardziej znanych jednostek kartograficznych będzie otwarciem rozważań o historii i współczesności tego typu zbiorów, próbą wskazania ewolucji przedstawiania świata i wykorzystania tych wizualizacji do poruszania się po nim.

Celem konferencji jest nie tylko szeroko zakrojona, interdyscyplinarna dyskusja nad historią, wytwarzaniem, gromadzeniem, opracowaniem, przechowywaniem i udostępnianiem zbiorów kartograficznych, ale także refleksja nad ich miejscem w obecnej kulturze oraz zmianami w zakresie kartografii, jakie przynosi rozwój nowych technologii.

dr Agnieszka Fluda-Krokos

Dyrektor Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie

International Academic Conference

Tabula itineraria

Cartographic collections in libraries, museums, archives and private collections

20–21 November 2025

The Scientific Library of the PAAS and the PAS in Cracow

The international scientific conference '*Tabula itineraria*' - *cartographic collections in libraries, museums, archives and private collections* is the sixth of the meetings dedicated to special collections.

Maps, atlases, globes, representations of space, more or less realistic visions and representations of the world, moving models and drawings, prints and navigations - these and many other terms related to travel, movement, exploring and discovering, and ultimately to describing and visualising topography, are just a selection of the issues to which the next event will be devoted.

The Latin *Tabula itineraria*, or 'road map', is a reference to an ancient map of Roman tracts. Starting from one of the most basic and well-known cartographic units, it will be an opening to consider the history and contemporaneity of this type of collection, an attempt to indicate the evolution of the representation of the world and the use of these visualisations to navigate it.

The aim of the conference is not only to foster a broad, interdisciplinary reflection on the history, production, collection, processing, preservation, and dissemination of cartographic materials, but also to consider their place within contemporary culture and the transformations in cartography brought about by the development of new technologies.

Agnieszka Fluda-Krokos, PhD

Director of the Scientific Library of the PAAS and the PAS in Cracow

PROGRAM

DZIEŃ PIERWSZY

20 listopada 2025 r. (czwartek)

8:00–8:30 rejestracja uczestników

8:30–8:45 rozpoczęcie, powitanie

dr Agnieszka Fluda-Krokos

Dyrektorka Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie

prof. dr hab. Jan Ostrowski

Prezes Polskiej Akademii Umiejętności

Sesja I: Nowe technologie / Konserwacja

Przewodniczący: **prof. dr hab. Piotr Tańkowski**

8:45–9:00 **dr hab. Beata Konopska**

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

*Rozproszone źródła kartograficzne – kilka refleksji historyka
kartografii na temat digitalizacji map*

9:00–9:15 **dr inż. Stanisław Szombara**

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

*Mapa interaktywna i geoportal jako narzędzia wspomaganie
katalogów zbiorów kartograficznych*

9:15–9:30 **dr inż. Jakub Wojkowski**

Wydział Inżynierii Środowiska i Geodezji

Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie

*CARTOGRAPHIA CRACOVIANA – Kraków i okolice
na dawnych mapach*

9:30–9:45 **mgr Adam Chudziński**

Biblioteka Uniwersytecka Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

mgr Oliwia Gromadzka

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

Geoportal historyczny Pracowni Zbiorów Kartograficznych

Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu oraz platforma Mirabillium

*Collectio jako nowoczesne narzędzia pracy na dawnych źródłach
kartograficznych*

- 9:45–10:00 **dr Jolanta Czuczko**
dr Dorota Jutrzenka-Supryn
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu
Mapa jako źródło: Konserwatorskie badania zabytkowych obiektów kartograficznych i ich potencjał poznawczy
- 10:00–10:15 **dr Zofia Maniakowska-Jazownik**
Muzeum Narodowe w Krakowie
Na mapach konserwacji – obiekty kartograficzne w pracowni konserwatorskiej Muzeum Narodowego w Krakowie
- 10:15–10:30 dyskusja
- 10:30–11:00 przerwa kawowa

Sesja II: Kolekcje (cz. 1)

Przewodnicząca: dr hab. Beata Konopska

- 11:00–11:15 **dr hab. Radosław Skrycki, prof. US**
Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego /
Biblioteka Główna US
Kolekcja Niewodniczańskiego w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego
- 11:15–11:30 **dr hab. Piotr Chomik**
Uniwersytet w Białymstoku
Zbiory kartograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia i sposoby ich udostępniania
- 11:30–11:45 **dr Mariusz Dworsatschek**
Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław
Czas w dawnej przestrzeni. Historia na mapach z XVI–XVIII wieku w zbiorach Narodowej Biblioteki Ossolineum
- 11:45–12:00 **mgr Anna Bogowska**
Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie
Kolekcja dawnych map Lublina w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii-Curie Skłodowskiej w Lublinie
- 12:00–12:15 **mgr Jadwiga Jaźwierska, kustosz naukowy**
Biblioteka Uniwersytecka KUL
Mapy i atlasy z daru Jerzego Moszyńskiego dla Biblioteki Uniwersyteckiej KUL – analiza zespołu

- 12:15–12:30 **dr Mateusz Troll**
Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej,
Uniwersytet Jagielloński
*Zbiory kartograficzne Instytutu Geografii i Gospodarki
Przestrzennej UJ w Krakowie*
- 12:30–12:45 **mgr Krzysztof Ziomek**
Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie
*Z badań nad proveniencją obiektów kartograficznych w zbiorach
Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*
- 12:45–13:00 **PhD Veselina Georgieva**
Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences
*Cartographic publications in the collections of the Central Library
of the Bulgarian Academy of Sciences – cultural and historical
heritage and research potential*
- 13:00–13:15 dyskusja
- 13:15–14:15 przerwa obiadowa
- 14:45–15:45 pokazy
Gr. 1: Archiwum Narodowe
prow. **dr Barbara Zbroja**
Gr. 2: Muzeum Zabawek – Fundacja Zbiorów Rodziny Sosenków
Wystawa „Podróże małe i duże. Zabawki geograficzne
i kartograficzne”
prow. **Katarzyna Sosenko**
- 16:15–16:45 przerwa kawowa

Sesja III: Kolekcje (cz. 2)

Przewodniczący: prof. dr hab. Piotr Krzywiec

- 16:45–17:00 **mgr Monika Marczuk**
Bibliothèque nationale de France, département des Cartes et plans
*O kilku kluczowych momentach w historii zbiorów
kartograficznych Biblioteki Narodowej Francji*
- 17:00–17:15 **Mgr. Jiří Dufka**
Moravská zemská knihovna v Brně
Atlas of Bernard Paul Moll (Moll's collection)

- 17:15–17:30 **mgr Olga Machowska**
Zamek Królewski na Wawelu. Biblioteka
*Komunikat o materiałach kartograficznych
w dziewiętnastowiecznych zasobach Biblioteki Sapieżyńskiej*
- 17:30–17:45 **mgr Tomasz Jakubowski**
Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum
Mapy z kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie
- 17:45–18:00 **Janina Wilkosz, kustosz**
Muzeum Narodowe w Krakowie
*Dzieje kolekcji kartograficznych płyt graficznych
Joachima Lelewela w świetle dokumentów rękopiśmiennych
ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu w Wilnie, Biblioteki Kórnickiej
i Biblioteki Narodowej w Warszawie*
- 18:00–18:15 **dr Małgorzata Taborska**
Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
Kolekcja globusów Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
- 18:15–18:30 **Mgr. Tomáš Dvořák**
Prague City Museum
*Collection of maps and plans in the Prague City Museum.
Origins, expansion, use*
- 18:30–18:45 **Robert Bartkowski, kustosz**
Muzeum Hutnictwa w Chorzowie
*Od Gerarda Mercatora po Felixa Kuntzla. Niezwykłość kartografii
w zbiorach Muzeum Hutnictwa w Chorzowie*
- 18:45–19:00 **dr Wacław Umiński**
Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie
*Osiemnastowieczne i dziewiętnastowieczne atlasy oraz mapy
ze zbiorów kartograficznych w zasobie Archiwum Polskiej
Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie*
- 19:00–19:15 **dr Artur Hamryszczak**
Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
*Zbiory kartograficzne Archiwum Diecezji Łuckiej –
nieznane źródło do poznania dziejów Wołynia*
- 19:15–19:30 dyskusja

DZIEŃ DRUGI
21 listopada 2025 r. (piątek)

Pokazy:

Gr. 1:

8:00–9:00 Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ
 prow. **dr Mateusz Troll**

Gr. 2

9:00–10:00 Biblioteka Naukowa PAU i PAN
 prow. **mgr Krzysztof Ziomek**

10:00–10:30 przerwa kawowa

Sesja IV: Studia – dzieła, ludzie, instytucje (cz. 1)

Przewodniczący: dr hab. Radosław Skrzycki

10:30–10:45 **prof. dr hab. Piotr Krzywiec**
 Instytut Nauk Geologicznych PAN
 Początki kartografii geologicznej Polski

10:45–11:00 **dr hab. Agnieszka Borysowska**
 Książnica Pomorska im. S. Staszica w Szczecinie
 Stanisław Czerski (1777–1833) i jego „Opis diecezji żmudzkiej”

11:00–11:15 **Francis Herbert**
 Royal Geographical Society–IBG (Honorary Fellow)
 Harmsworth's atlas of the world... with an atlas of the Great War'
 in 40 Parts

11:15–11:30 **Lucyna Gęsikowska, st. kustosz**
 Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna
 im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy
 Plan der Stadt Bromberg 1876 a pomnik Fryderyka II Wielkiego –
 mapa z kapsuły czasu?

11:30–11:45 **mgr Małgorzata Uba**
 Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Uniwersytecka
 Rękopiśmienny plan fortyfikacji gdańskich z 1813 roku w zbiorach
 Gabinetu Zbiorów Kartograficznych BUW-u

- 11:45–12:00 **mgr Przemysław Wątroba**
Gabinet Rycin, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie
„Delineacja” Warszawy z 1771 r. – plan miasta czy wizja jego urbanistycznego rozwoju?
- 12:00–12:15 **mgr Łukasz Nowak**
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu;
Biblioteka Raczyńskich
Kartografia w służbie sukcesji: polityczne oblicze mapy Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego Johanna Homanna (ok. 1730 r.) oraz dzieje jej egzemplarzy w Bibliotece Raczyńskich
- 12:15–12:30 **mgr Jan Paweł Borowski**
Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie
Kartograf piewczą ziemi. Albo o turystycznych akcentach zawartych w treści najstarszej mapy księstwa cieszyńskiego
- 12:30–12:45 dyskusja
- 12:45–13:45 przerwa obiadowa
- 14:15–15:15 pokazy
Gr. 1: Zamek Królewski na Wawelu
prow. **Olga Machowska, Edyta Łęźniak**
Gr. 2: Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego
prow. **dr Małgorzata Taborska**
- 15:45–16:15 przerwa kawowa

Sesja V: Studia – dzieła, ludzie, instytucje (cz. 2)

Przewodnicząca: dr Agnieszka Fluda-Krokos

- 16:15–16:30 **dr Piotr Sypczuk**
Instytut Sztuki, Polska Akademia Nauk
Centralne Biuro Inwentaryzacji Zabytków Sztuki i jego działalność w zakresie kartografii zabytków architektury
- 16:30–16:45 **Jakub Paweł Jastrzębski, edukator muzealny**
Muzeum Podgórze oddział Muzeum Krakowa
Materiały kartograficzne jako źródła do badań na początkami architektury w mieście Podgórzu

- 16:45–17:00 **dr Monika Kamińska**
Niezależny badacz / Independent Researcher
Solne zasoby Europy Wschodniej według map Guillaume Delisle’a – XVIII-wieczny stan rzeczywisty czy wyobrażenie?
- 17:00–17:15 **dr doc. Ulyana Uska**
Biblioteka Naukowo-Techniczna,
Narodowy Uniwersytet „Politechnika Lwowska”
(Ukraina)
Austriackie mapy Królestwa Galicji i Lodomerii jako źródło historyczne
- 17:15–17:30 **dr Maciej Wieczorek**
Biblioteka Narodowa
Siedemnastowieczne plany i widoki małopolskich miast i miejscowości autorstwa krakowskiego malarza Jana Chryzostoma Proszowskiego
- 17:30–17:45 **dr Maria Kazimiera Staniszevska**
Kraków, badaczka niezależna
Legitymizacja władzy czy ciekawość świata węgierskiego szlachcica? Mapy, obrazy i inne przedmioty w inwentarzach rodziny Csákych
- 17:45–18:00 **dr Wojciech Mądry**
Instytut Sławistyki PAN
Bałtyk i Pomorze w historii kartografii (VII–XVI w.) widziane oczyma badacza związków Słowian z morzem Władysława Kowalenki (1884–1966)
- 18:00–18:15 **prof. dr hab. Piotr Tańłowski**
Uniwersytet Warszawski
Podróżowanie w poszukiwaniu mądrości
- 18:15–18:45 dyskusja podsumowująca

ABSTRAKTY | ABSTRACTS

Legenda: T. = tytuł A. = abstrakt SK. = słowa kluczowe
Legend: T. = title A. = abstract KW. = keywords

1. Robert Bartkowski, kustosz

Muzeum Hutnictwa w Chorzowie

T.: *Od Gerarda Mercatora po Felixa Küntzla. Niezwykłość kartografii w zbiorach Muzeum Hutnictwa w Chorzowie*

A.: Muzeum Hutnictwa w Chorzowie jest depozytariuszem historii miasta i regionu sięgającej ostatnich 100 lat. Jednak znajdujące się w nim bogate zbiory mają starszą proveniencję, czego dowodem jest niezwykle „zespół” kartograficznych dzieł z najstarszymi sięgającymi XVI w. Czym są, jak znalazły się w muzealnej kolekcji oraz jakie jest ich w niej miejsce i znaczenie, będzie próbą refleksji oraz oceny wartości.

SK.: mapy, kartografia, muzeum, hutnictwo, Chorzów

1. Robert Bartkowski, curator

Metallurgy Museum in Chorzów

T.: *From Gerard Mercator to Felix Küntzel. The uniqueness of cartography in the collection of the Museum of Metallurgy in Chorzów*

A.: The Chorzów Metallurgy Museum is a repository of the city and region's history, dating back 100 years. However, its rich collections have older provenance, as evidenced by the extraordinary “assemblage” of cartographic works, with the oldest dating back to the 16th century. What these objects are, how they came to be in the museum collection, and their place and significance within it will be an attempt to reflect and assess their value.

KW.: maps, cartography, museum, metallurgy, Chorzów

2. Anna Bogowska, mgr

Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

T.: *Kolekcja dawnych map Lublina w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie*

A.: Od wieków misją bibliotek jest gromadzenie książek, czasopism oraz innych cennych materiałów w celu zabezpieczenia dziedzictwa narodowego oraz spuścizn. Lublin nie jest odosobniony w tych działaniach, zwłaszcza, że na jego terenie znajduje się sze-

reg uniwersytetów powstałych krótko po zakończeniu II wojny światowej. W latach 90. XX w. wraz z rozwojem grodu oraz wychodząc naprzeciw potrzebom młodzieży utworzone zostały również prywatne szkoły wyższe. W związku z powyższym miasto może poszczycić się tradycją działania księżnic, w których przechowywane są cenne zbiory. Ich nieodłącznym zadaniem jest przekazywanie, między innymi, dziejów historii młodemu pokoleniu. W obraz ten wpisuje się także Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, posiadająca liczny księgozbiór. Swoją uwagę skupiłam na stosunkowo niewielkiej kolekcji planów i map Lublina, zgromadzonych w tejże księżnicy, ukazującej między innymi dzieje naszego grodu. Jest to niezwykle cenny materiał do badań z zakresu między innymi historii, geografii, etnografii czy kartografii. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie i krótka charakterystyka zgromadzonych map dotyczących Lublina i okolic. Mam nadzieję, że ten artykuł będzie doskonałym uzupełnieniem wcześniejszych publikacji na temat kartografii Lublina.

SK.: mapy Lublina, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Biblioteka Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Oddział Zbiorów Specjalnych, kartografia, historia

2. Anna Bogowska, MA

The Library of Maria Curie-Skłodowska University

T.: *A collection of old maps of Lublin in the archives of the Maria Curie-Skłodowska University Library in Lublin*

A.: For centuries, the mission of libraries has been to collect books, magazines, and other valuable materials in order to preserve the national heritage and legacy of their inhabitants. Lublin is no exception in this regard, especially since it is home to a number of universities established shortly after the end of World War II. In the 1990s, with the development of the city and in order to meet the needs of young people, private universities were also established. As a result, the city can boast a tradition of libraries where valuable collections are stored. Their inherent task is to pass on, among other things, the history of the city to the younger generation. The Maria Curie-Skłodowska University Library, with its extensive collection of books, also fits into this picture. I focused my attention on a relatively small collection of plans and maps of Lublin, gathered in this library, showing, among other things, the history of our city. It is extremely valuable material for research in the fields of history, geography, ethnography, and cartography, among others. The aim of this study is to present and briefly characterize the collected maps of Lublin and its surroundings. I hope that this article will be an excellent supplement to previous publications on the cartography of Lublin.

KW.: maps of Lublin, the University of Maria Curie-Skłodowska in Lublin, the Library of Maria Curie-Skłodowska University, the Special Collections Department, cartography, history

3. Jan Paweł Borowski, mgr

Muzeum Śląska Cieszyńskiego w Cieszynie

T.: *Kartograf piewcą ziemi. Albo o turystycznych akcentach zawartych w treści najstarszej mapy księstwa cieszyńskiego*

A.: Najważniejszą mapą w zbiorach Muzeum Śląska Cieszyńskiego jest Ducatus in Silesia Superiore Teschinensis wydana w Cieszynie przez J. Nigriniego w 1724 r. Muzeum posiada w zbiorach rzadkie, ale późniejsze wydanie norymberskie z 1730 r. Wiadomo jednak, że ks. L. J. Szersznik, twórca cieszyńskich zbiorów, dysponował dziś już niemal niespotykanym wydaniem cieszyńskim. Znanych jest ledwie kilka egzemplarzy tegoż, bowiem oba wydania były natychmiast konfiskowane.

Pierwsza samodzielna mapa księstwa cieszyńskiego, stworzona została przez mieszkańca tej ziemi, który samodzielnie przeprowadzał pomiary terenowe, rytował płytę miedziorytniczą, odbijał i kolorował jej kopie. J. Nigrini jako pierwszy nazwał ważniejsze szczyty Beskidów w księstwie cieszyńskim, w legendzie opisując ich sygnaturę jako Mons prae ceteris celebris. Oznaczył źródła Wisły i Olzy. Naniósł sygnatury licznych sąłasz pasterskich, umieszczając wyobrażenie jednego w parergonie.

Jest paradoksem, że Nigrini poskąpił w treści mapy sieci drożnej, to jednak jego dzieło jak nigdy wcześniej przybliżyło do górskich terytoriów, zachęcając do ich odwiedzin.

SK.: kartografia Śląska Cieszyńskiego, kartografia Beskidów, zbiory Muzeum Śląska Cieszyńskiego, kolekcja księdza Szersznika, Jonasz Nigrini

3. Jan Paweł Borowski, MA

Museum of Cieszyn Silesia

T.: *The Cartographer as a Bard of the Land – Tourist Aspects in the Oldest Map of the Duchy of Cieszyn*

A.: The most important map in the collections of the Museum of Cieszyn Silesia is “Ducatus in Silesia Superiore Teschinensis”, published in Cieszyn by J. Nigrini in 1724. The Museum holds a rare, though later, Nuremberg edition from 1730. It is, however, known that Fr. L. J. Szersznik, the founder of the Cieszyn collections, possessed the now almost unattainable Cieszyn edition. Only a handful of copies are known, since both editions were immediately confiscated.

The first independent map of the Duchy of Cieszyn was created by a native of this land, who carried out his own field surveys, engraved the copperplate, printed and hand-coloured its copies. J. Nigrini was the first to name the main peaks of the Beskids within the Duchy of Cieszyn, describing their legend with the signature Mons prae ceteris celebris. He marked the sources of the Vistula and Olza rivers. He also included symbols of numerous shepherds’ huts, even depicting one in the map’s parergon.

It is a paradox that Nigrini gave so little attention to the road network, yet his work, more than ever before, brought the mountain territories closer and encouraged their visitation.

KW.: cartography of Cieszyn Silesia, cartography of the Beskids, collections of the Museum of Cieszyn Silesia, Father Szersznik’s Collection, Jonasz Nigrini

4. Agnieszka Borysowska, dr hab.

Książnica Pomorska im. S. Staszica w Szczecinie

T.: *Stanisław Czerski (1777–1833) i jego „Opis diecezji żmudzkiej”*

A.: Stanisław Czerski (Čerskis; 1777–1833) był filologiem, pedagogiem, grafikiem, etnografem i kanonikiem żmudzkim. Legitymował się znajomością łaciny, greki, polskiego, rosyjskiego, francuskiego, niemieckiego i żmudzkiego, toteż w okresie przynależności do zakonu jezuitów wykładał języki (łacinę, grekę, niemiecki) oraz był profesorem retoryki i poetyki w kilku kolegiach prowincji polskiej. W tym czasie (1803) wydał anonimowo w Połocku bajki Fedrusa z objaśnieniami w j. polskim, które wznowił już po opuszczeniu zakonu w Wilnie, gdzie pracował jako profesor języków w tamtejszym gimnazjum. Tutaj też podjął się opracowania nowego słownika łacińsko-polskiego, który ostatecznie ujrzał światło w roku 1822 (T. 1) i 1825 (T. 2). W 1821 r. obronił doktorat z teologii na Uniwersytecie Jagiellońskim, porzucił nauczanie i został kanonikiem żmudzkim, a w 1825 r. osiadł na stałe w parafii w Sałantach (Salantai), mieście położonym w historycznej Żmudzi na Litwie. Tu powstał jego *Opis żmudzkiej diecezji* (Vilnius: nakł. aut., 1830; 91p), zaopatrzony w trzy mapy wyrytowane w założonej przez Czerskiego w Sałantach pracowni graficznej. Z warsztatu tego wyszły także liczne ryciny z napisami w j. żmudzkim. Stanisław Czerski, postać dziś już nieco zapomniana, był autorem wartościowych jak na swoje czasy opracowań z zakresu filologii klasycznej – jego działalność filologiczna wpisywała się w potrzeby polskich uczniów kształcących się w zaborze rosyjskim, zaobserwowane przez uczonych działających pod kierunkiem Gotfryda Ernesta Groddecka w Komitecie Filologicznym przy Uniwersytecie Wileńskim. Późniejsza aktywność Czerskiego w Sałantach ma z kolei znaczenie dla kultury litewskiej – ceni się go za działalność na polu grafiki, a także za autorstwo pierwszego w dziejach opisu diecezji żmudzkiej i użycie w piśmie dialektu żmudzkiego.

SK.: Stanisław Czerski, filologia klasyczna, diecezja żmudzka, kartografia historyczna, kultura litewska

4. Agnieszka Borysowska, Asst. Prof.

The Pomeranian Library in Szczecin

T.: *Stanisław Czerski (1777–1833) and His Opis diecezji żmudzkiej (Description of the Samogitian Diocese)*

A.: Stanisław Czerski (Čerskis; 1777–1833) was a philologist, educator, graphic artist, ethnographer, and canon of Samogitia. Proficient in Latin, Greek, Polish, Russian, French, German, and Samogitian, during his time as a Jesuit he lectured in languages (Latin, Greek, German) and served as professor of rhetoric and poetics at several colleges of the Polish province. In this period (1803) he anonymously published in Polotsk the fables of Phaedrus with commentary in Polish, later reissued in Vilnius after leaving the order, where he worked as a professor of languages at the local gymnasium. There he also undertook the preparation of a new Latin–Polish dictionary, which finally appeared in 1822 (vol. 1) and 1825 (vol. 2). In 1821 he defended his doctorate in theology

at the Jagiellonian University, abandoned teaching, and became canon of Samogitia; in 1825 he settled permanently in the parish of Salantai, a town in historical Samogitia in Lithuania. It was there that he wrote his *Opis żmudzkiej dyecezyi* (Description of the Samogitian Diocese; Vilnius: author's ed., 1830; 91 pp.), furnished with three maps engraved in the graphic workshop he had established in Salantai. From this workshop also came numerous prints with inscriptions in Samogitian. Stanisław Czerski, a figure now somewhat forgotten, was the author of works of considerable value for his time in the field of classical philology – his philological activity responded to the needs of Polish students educated under Russian rule, as observed by scholars working under Gottfried Ernst Groddeck in the Philological Committee of Vilnius University. His later work in Salantai, in turn, holds importance for Lithuanian culture – he is valued for his contributions to graphic art as well as for authoring the first description of the Samogitian diocese and for employing the Samogitian dialect in print.

KW.: Stanisław Czerski, classical philology, Samogitian diocese, historical cartography, Lithuanian culture

5. Piotr Chomik, dr hab.

Uniwersytet w Białymstoku

T.: *Zbiory kartograficzne Biblioteki Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia i sposoby ich udostępniania*

A.: Kolekcja kartograficzna Biblioteki Uniwersyteckiej im. J. Giedroycia liczy ponad 250 map. Są to głównie dokumenty historyczne wydane przed 1945 rokiem. Znajdziemy tu, przede wszystkim mapy ogólnogeograficzne, topograficzne i wojskowe oraz plany miast czy regionów. W dużej mierze pochodzą one z XIX i początku XX w., nie brakuje także dokumentów z XVI–XVIII w., w tym obiektów unikatowych. Ze względu na dotychczasową politykę gromadzenia zbiorów specjalnych, udostępnione dokumenty kartograficzne dotyczą przede wszystkim terenów Polski północno-wschodniej oraz terenów dawnego Wielkiego Księstwa Litewskiego, a dziś obszarów Litwy, Białorusi i Ukrainy. Znaczna część kolekcji jest dostępna on-line. Każdy prezentowany dokument posiada naukowe opracowanie analityczne, zawierające podstawowe informacje dotyczące m.in. okoliczności powstania, historii egzemplarza, autorów i wydawców, a także odpowiednio dobrane hasła przedmiotowe, ułatwiające przeszukiwanie i porządkowanie zbioru.

SK.: Biblioteka Uniwersytecka im. J. Giedroycia, zbiory kartograficzne, Wielkie Księstwo Litewskie

5. Piotr Chomik, Asst. Prof.

University of Białystok

T.: *Cartographic collections of the J. Giedroyc University Library and their accessibility*

A.: The cartographic collection of the J. Giedroyc University Library comprises over 250 maps. These are primarily historical documents published before 1945. Here, you'll find primarily general geographic, topographic, and military maps, as well as city and

regional maps. They largely date from the 19th and early 20th centuries, with a number of documents from the 16th to 18th centuries, including unique items. Due to the current special collections policy, the cartographic documents available primarily concern northeastern Poland and the territories of the former Grand Duchy of Lithuania, now encompassing Lithuania, Belarus, and Ukraine. A significant portion of the collection is available online. Each document is accompanied by a scholarly analysis, containing basic information on the circumstances of its creation, the history of the item, the authors, and publishers, as well as carefully selected subject headings to facilitate searching and organizing the collection.

KW.: J. Giedroyc University Library, cartographic collection, Grand Duchy of Lithuania

6. Adam Chudziński, mgr

Biblioteka Uniwersytecka, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Oliwia Gromadzka, mgr

Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu

T.: *Geoportal historyczny Pracowni Zbiorów Kartograficznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu oraz platforma Mirabilium Collectio jako nowoczesne narzędzia pracy na dawnych źródłach kartograficznych*

A.: Mirabilium Collectio jest platformą internetową tworzoną przez Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe dla Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu w celu udostępnienia czytelnikom cyfrowej wersji obiektów wchodzących w skład zasobów pracowni Oddziału Zbiorów Specjalnych Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Jednocześnie, w ramach projektu utworzenia platformy cyfrowej trwają prace nad aplikacją internetową o charakterze geoportalu historycznego. Na obu platformach prezentowane będą obiekty wchodzące w skład kolekcji Pracowni Zbiorów Kartograficznych – mapy, wedyuty, atlasy i plany, wraz z opisem i danymi bibliograficznymi.

Celem referatu będzie zaprezentowanie projektu Mirabilium Collectio i aplikacji geoportalu jako platformy cyfrowej służącej prezentacji i udostępnianiu obiektów kartograficznych oraz narzędzia użytecznego dla szerokiego grona badaczy, zarówno geografów, jak i historyków. Istotną częścią wystąpienia będzie prezentacja części digitalizowanej kolekcji oraz praktycznego wykorzystania geoportalu w badaniach nad zmianami przestrzennymi Poznania i Wielkopolski.

Projekt Mirabilium Collectio stanowi ważną część rodziny bibliotek cyfrowych przygotowywanych przez instytucje naukowe i biblioteki w Polsce i Europie. W momencie uruchomienia platformy kolekcja kartograficzna będzie zawierać 160 map, 149 planów miast i 2 wedyuty, których chronologia powstania obejmuje okres od XVII do XX w., w planach zaś jest dalsze poszerzanie udostępnianego na niej zasobu. Szeroki wachlarz obiektów oraz możliwość pracy na materiałach kartograficznych w aplikacji geoportalu pozwoli na zwiększenie dostępności badań nad dziejami Wielkopolski i przyczyni się do upowszechniania modelu cyfryzacji zbiorów bibliotecznych.

SK.: Mirabilium Collectio, Geoportal, kartografia, digitalizacja, biblioteki cyfrowe

6. Adam Chudziński, MA

The Univeristy Library, Adam Mickiewicz University Poznań

Oliwia Gromadzka, MA

The Univeristy Library in Poznań

T.: *The historical geoportal of the Cartographic Collections Department of the University Library in Poznań and the Mirabillium Collectio platform as modern tools for working with historical cartographic sources*

A.: Mirabilium Collectio is an online platform created by the Poznań Supercomputing and Networking Center for the University Library in Poznań to provide readers with digital access to items from the Special Collections Department of the University Library in Poznań. At the same time, as part of the project to create a digital platform, work is underway on a web application in the form of a historical geoportal. Both platforms will present items from the Cartographic Collections Department's collection – maps, vedute, atlases, and plans, along with descriptions and bibliographic data.

The aim of the presentation will be to present the Mirabilium Collectio project and the geoportal application as a digital platform for the presentation and sharing of cartographic objects and a useful tool for a wide range of researchers, both geographers and historians. An important part of the paper will be the presentation of part of the digitized collection and the practical use of the geoportal in research on spatial changes in Poznań and Greater Poland.

The Mirabilium Collectio project is an important part of a family of digital libraries prepared by scientific institutions and libraries in Poland and Europe. At the time of the platform's launch, the cartographic collection will contain 160 maps, 149 city plans, and 2 vedute, dating from the 17th to the 20th century, with plans to further expand the resources available on it. The wide range of objects and the possibility of working on cartographic materials in the geoportal application will increase the accessibility of research on the history of Greater Poland and contribute to the dissemination of the model of digitization of library collections.

KW.: Mirabilium Collectio, Geoportal, cartography, digitization, digital libraries

7. Jolanta Czuczko, dr / Dorota Jutrzenka-Supryn, dr

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

T.: *Mapa jako źródło: konserwatorskie badania zabytkowych obiektów kartograficznych i ich potencjał poznawczy*

A.: Zabytkowe obiekty kartograficzne, ze względu na swoją unikatową wartość historyczną, artystyczną i dokumentacyjną, stanowią istotny element dziedzictwa kulturowego, cenne świadectwo historycznych procesów poznawczych, artystycznych i technologicznych. Ich konserwacja i restauracja to zadanie wymagające nie tylko odpowiednich kompetencji technicznych, ale także pogłębionej wiedzy

interdyscyplinarnej. Współczesna konserwacja zabytków kartografii nie ogranicza się jedynie do zachowania ich fizycznej integralności, lecz staje się punktem wyjścia do pogłębionych badań naukowych, pozwalających odkryć nowe aspekty tych unikatowych obiektów.

Każdy projekt konserwatorsko-restauratorski jest dziś interdyscyplinarnym procesem badawczym, łączącym specjalistyczną wiedzę z zakresu nauk humanistycznych jak i technologii, chemii, fizyki czy biologii. Szczególnie istotne są tu badania techniki wykonania oraz szczegółowa diagnostyka stanu zachowania. Konserwator, mając bezpośredni dostęp do ukrytych na co dzień warstw i struktur obiektu, zyskuje niepowtarzalną okazję do prowadzenia analiz w skali makro i mikro, przy użyciu nowoczesnych metod instrumentalnych.

Choć techniki badawcze stale są rozwijane, ich zastosowanie w konserwacji zabytków kartograficznych wymaga szczególnej ostrożności. Kluczowym ograniczeniem jest konieczność poszanowania oryginalnej substancji – dlatego preferowane są metody nieniszczące lub wymagające minimalnych próbek materiału. Równie istotna, jak sam proces badawczy, jest interpretacja wyników, która wymaga ścisłej współpracy specjalistów z różnych dziedzin. Wyniki tych badań mają ogromny potencjał: pozwalają na identyfikację cech warsztatowych, precyzyjniejsze datowanie obiektów, rozpoznanie nawarstwień historycznych oraz ocenę ich autentyczności. Dzięki nim możliwe jest nie tylko skuteczniejsze planowanie działań konserwatorskich, ale także poszerzanie wiedzy o samych zabytkach i ich twórcach.

W referacie przedstawione zostaną przykłady zabytków kartograficznych, których konserwacja umożliwiła odkrycie nowych informacji poprzez zastosowanie zaawansowanych technik analitycznych. Przedstawiona zostanie także analiza zastosowanych technik badawczych wraz z omówieniem ich potencjału, ograniczeń oraz praktycznych aspektów wdrażania ich w codziennej pracy konserwatora.

SK.: zabytkowe mapy, zabytki kartograficzne, badania interdyscyplinarne, konserwacja zabytków kartograficznych

7. Jolanta Czuczko, PhD / Dorota Jutrzenka-Supryn, PhD

Nikolaus Copernicus University in Toruń

T.: *The Map as a Source: Conservation Research on Historical Cartographic Objects and Their Cognitive Potential*

A.: Historic cartographic objects, due to their unique historical, artistic, and documentary value, constitute a significant component of cultural heritage and a valuable testimony to historical cognitive, artistic, and technological processes. Their conservation and restoration require not only appropriate technical skills but also profound interdisciplinary expertise. Contemporary conservation of cartographic heritage is no longer limited to the preservation of their physical integrity; rather, it becomes a point of departure for in-depth scholarly research that enables the discovery of new aspects of these unique artefacts.

Each conservation–restoration project today is an interdisciplinary research process, combining specialized knowledge from the humanities with that of technology, chemistry, physics, and biology. Particularly important are investigations into the techniques of production and detailed diagnostics of the state of preservation. The conservator, having direct access to the layers and structures of an object that are normally hidden, gains a unique opportunity to conduct analyses at both macro and micro scales, using advanced instrumental methods.

Although research techniques are continually evolving, their application in the conservation of cartographic heritage requires particular caution. A key constraint is the necessity of respecting the original substance—hence non-destructive methods or those requiring only minimal material sampling are preferred. Equally important as the research process itself is the interpretation of results, which demands close collaboration among specialists from diverse disciplines. The outcomes of such studies hold immense potential: they allow for the identification of workshop characteristics, more precise dating of objects, recognition of historical stratifications, and the assessment of authenticity. This not only facilitates more effective planning of conservation measures but also expands knowledge about the artefacts themselves and their creators.

The paper will present examples of cartographic heritage objects whose conservation has enabled the discovery of new information through the use of advanced analytical techniques. It will also provide an analysis of the applied research methods, along with a discussion of their potential, limitations, and the practical aspects of their implementation in the everyday work of the conservator.

KW.: cartographic monuments, interdisciplinary research, conservation of cartographic monuments, historic maps

8. Jiří Dufka, MA

Moravská zemská knihovna v Brně

T.: *Atlas of Bernard Paul Moll (Moll's collection)*

A.: The Moll Collection is one of the most important collections of early 18th-century maps, preserved in their original condition. Consequently, it has been inscribed on the UNESCO Memory of the World register of movable cultural heritage. It covers vast areas of Central, Southeastern, and Southern Europe that were under Habsburg rule in the first half of the 18th century. In addition to map, graphic sheets and drawings, the collection also contains mapographic catalogs, which were used not only for searching but primarily to describe the available cartographic output for specific regions. This paper will introduce the basic biography of the collector Bernard Paul Moll within the context of map collecting during his era, the collection's structure and composition, and how it was made accessible both in the past and in the present day.

KW.: collecting of maps, map collectors, 18th century cartography, Habsburg monarchy, mapographic catalogues

8. Jiří Dufka, Mgr.

Biblioteka Ziemi Morawskiej w Brnie

T.: *Atlas Bernarda Pavla Molla (kolekcja Molla)*

A.: Kolekcja Molla jest jednym z najważniejszych zbiorów map z początków XVIII w., który zachował się w oryginale. W związku z tym została wpisana na listę zabytków ruchomych w ramach programu Pamięć Świata pod patronatem UNESCO. Należące do niej mapy obejmują obszary środkowej, południowo-wschodniej i południowej Europy, pozostające pod władzą Habsburgów w pierwszej połowie XVIII w. Poza mapami, arkuszami i rysunkami, kolekcja zawiera również katalogi map, wykorzystywane nie tylko do wyszukiwania, ale przede wszystkim do opisu dostępnych danych dotyczących konkretnych regionów. W artykule przedstawiony zostanie zarys biografii Bernarda Pavla Molla w kontekście gromadzenia map w jego czasach, struktura i skład kolekcji oraz to, w jaki sposób była udostępniana zarówno w przeszłości jak i obecnie.

SK.: kolekcjonowanie map, kolekcjonerzy map, osiemnastowieczna kartografia, monarchia habsburska, katalogi map

9. Mariusz Dworsatschek, dr

Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław

T.: *Czas w dawnej przestrzeni. Historia na mapach z XVI–XVIII w. w zbiorach Narodowej Biblioteki Ossolineum*

A.: Dawne mapy są świadectwem epoki, w której powstały, dokumentując wiele współczesnych im zjawisk z zakresu krajobrazu naturalnego, kulturowego czy politycznego. W okresie od XVI do XVIII w. w kartografii pojawiają się jednak również treści świadomie nawiązujące do historii. Występują zarówno w formie szczegółów rysunku sytuacyjnego, jak i charakterystycznych dodatków dekoracyjnych. Temat jest okazją do przypomnienia wzajemnych relacji między mapą dawną a mapą historyczną. Mimo że oba terminy były wielokrotnie definiowane, nadal zdarzają się w literaturze – nie tylko popularnej – przypadki ich błędnego użycia, szczególnie poprzez zamienne stosowanie. Na podstawie wybranych dzieł kartograficznych ze zbiorów Narodowej Biblioteki Ossolineum można prześledzić występowanie treści historycznych odwołujących się do bardziej lub mniej odległej przeszłości. Część z tych dzieł można zakwalifikować jako wczesne przykłady kartografii tematycznej (w tym wypadku historycznej), inne prezentują tylko pojedyncze elementy informujące o faktach z dziejów obrazowanego terytorium.

SK.: dawna mapa, mapa historyczna, zbiory biblioteczne, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Narodowa Biblioteka Ossolineum

9. Mariusz Dworsatschek, PhD

National Ossolinski Institute, Wrocław

T.: *Time in ancient space. History on maps from the 16th–18th centuries in the collection of the National Ossolineum Library*

A.: Old maps bear witness to the era in which they were created, documenting many of their contemporaries in the natural, cultural or political landscape. However, in the period from the 16th to 18th centuries, cartography also features content that consciously refers to history. They appear both in the form of situational drawing details and characteristic decorative additions. The topic is an opportunity to recall the interrelationship between ancient map and historical map. Despite the fact that both terms have been defined many times, there are still instances in the literature – not only popular – of their misuse, especially through interchangeable use. On the basis of selected cartographic works from the collection of the National Ossolineum Library, it is possible to trace the occurrence of historical content referring to the more or less distant past. Some of these works can be classified as early examples of thematic (in this case, historical) cartography, while others present only single elements informing about the facts of the history of the depicted territory.

KW.: old map, historical map, library collections, National Ossolinski Institute, National Ossolineum Library

10. Tomáš Dvořák, MA

Prague City Museum

T.: *Collection of maps and plans in the Prague City Museum. Origins, expansion, use*

A.: The presentation will focus on introducing the collection of maps and plans held by the Prague City Museum, from its beginnings, which are linked to the museum's founding at the end of the 19th century, through the collection's development in recent decades, to the present day, which is characterized by the complete digitization of the collection and the use of digital reproductions in a number of museum projects. The greatest attention will be paid to the use of cartographic works in the presentation of the development (i.e., significant territorial expansion) of Prague after 1870 at the exhibition Prague 1848–1918, as well as to the current project of creating thematic plans of Prague around 1900 with marked shops for everyday shopping.

Attention will also be paid to projects presenting the vanished Prague, i.e., as it existed in the 17th or early 19th century, which has now changed. This is the so-called Sadeler's Prospectus of Prague and Langweil's paper model of Prague, based on Jütner's plan of Prague from 1815.

KW.: historical plans of Prague, land use development, exhibition projects, use of historical plans, model of Prague

10. Tomáš Dvořák, Mgr.

Muzeum Miasta Pragi

T.: *Kolekcja map i planów w Muzeum Pragi. Pochodzenie, rozwój, wykorzystanie*

A.: Prezentacja będzie poświęcona kolekcji map i planów znajdującej się w zbiorach Muzeum Pragi od jej początków, związanych z założeniem muzeum pod koniec XIX w., przez rozwój kolekcji w ostatnich dziesięcioleciach, aż do dnia dzisiejszego, kiedy

to mamy do czynienia z pełną digitalizacją kolekcji i posługiwaniem się cyfrowymi reprodukcjami w wielu projektach muzealnych. Najwięcej uwagi poświęcę wykorzystaniu prac kartograficznych podczas prezentacji dotyczącej rozwoju (np. znacznego rozwoju terytorialnego) Pragi po roku 1870 na wystawie „Praga 1848–1918”, jak również aktualnemu projektowi mającemu na celu stworzenie planów tematycznych Pragi ok. roku 1900 z zaznaczonymi sklepami służącymi codziennym sprawunkom.

Uwzględnione zostaną także projekty przedstawiające Pragę jakiej już nie ma, tj. Pragę XVII-wieczną oraz z początków XIX w. Chodzi o tzw. Szkic Pragi autorstwa Sadelera oraz papierowy model Pragi Langweila, bazujący na planie Pragi autorstwa Jütnera z 1815 r.

SK.: historyczne plany Pragi, rozwój zagospodarowania terenów, projekty wystaw, wykorzystanie planów historycznych, model Pragi

11. Veselina Georgieva, PhD

Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences

T.: *Cartographic publications in the collections of the Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences – cultural and historical heritage and research potential*

A.: This article examines the issue of the map collection in the Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences, which represents one of the most valuable resources for research in the field of geography, history, geology and Earth sciences. It has been systematically built up since the end of the 19th century and includes extremely diverse cartographic materials – topographic, physical-geographic, thematic and historical maps, as well as regional and national atlases. Particularly significant are the collections of geographical maps and atlases, documenting the Balkan Peninsula and the territories of Bulgaria during different historical periods. Among them, publications by prominent European cartographers, such as Ami Boué and Felix Kanitz, stand out, which represent an important source for the historical and ethnographic study of the region.

The collection includes both rare and valuable publications and modern maps of high scientific and applied value. It contains geological, soil, climatic, hydrological and meteorological maps, as well as atlases and materials created based on the results of geographical and scientific expeditions. Particular attention is paid to the geographical cartography of the Balkans, including photogrammetric maps and detailed topographic plans. The collection of maps serves as a fundamental basis for scientific research and analytical work in many disciplines. The collection supports the development of long-term forecasts and strategies for socio-economic, environmental and cultural development, the study of natural resources, as well as the historical and cultural heritage of the country.

In addition, it is a valuable tool for the education and training of specialists in geography, cartography, geology and related scientific fields.

The collection of maps of the Central Library of the Bulgarian Academy of Sciences is not only a scientific resource of national importance, but also part of the cultural

heritage of Bulgaria, preserving the historical memory of the territorial and natural development of the country and the region.

KW.: atlases, cartographic collections, cultural heritage, historical memory, libraries

11. Veselina Georgieva, dr

Biblioteka Główna Bułgarskiej Akademii Nauk

T.: *Publikacje kartograficzne w zbiorach Biblioteki Głównej Bułgarskiej Akademii Nauk – dziedzictwo historyczno-kulturowe i potencjał badawczy*

A.: W niniejszym artykule analizie poddano kolekcję map ze zbiorów Biblioteki Głównej Bułgarskiej Akademii Nauk, reprezentującą jedno z najcenniejszych źródeł do prowadzenia badań w obszarze geografii, historii, geologii oraz nauk o Ziemi. Tworzono ją systematycznie od końca XIX w. i zawiera ona niezwykle zróżnicowane materiały kartograficzne – topograficzne, z zakresu geografii fizycznej, mapy tematyczne i historyczne, jak również atlasy regionalne i krajowe. Szczególnie istotne są zbiory map i atlasów geograficznych dokumentujących obszar Półwyspu Bałkańskiego oraz terytorium Bułgarii w różnych okresach historycznych. Wśród nich wyróżniają się publikacje wybitnych europejskich kartografów takich jak Ami Boue i Feliks Kanic, które stanowią ważne źródło historycznych i etnograficznych badań nad regionem.

Kolekcja obejmuje zarówno rzadkie i cenne publikacje, jak i współczesne mapy o dużej wartości naukowej i dodanej. Zawiera mapy geologiczne, glebowe, klimatyczne, hydrologiczne i meteorologiczne, a także atlasy i materiały oparte na wynikach uzyskanych podczas ekspedycji geograficznych i naukowych. Szczególną uwagę poświęcono geograficznej kartografii Bałkanów, w tym mapom fotogrametrycznym i szczegółowym planom topograficznym. Kolekcja map jest podstawą badań naukowych oraz analiz w wielu dyscyplinach naukowych. Pomaga opracowywać długoterminowe prognozy i strategie społeczno-ekonomiczne, wspiera rozwój w zakresie środowiska i kultury, badania zasobów naturalnych, jak również nad historycznym i kulturowym dziedzictwem kraju.

Ponadto jest ona cennym narzędziem wykorzystywanym w edukacji i szkoleniu specjalistów z dziedziny geografii, kartografii, geologii i pokrewnych obszarów nauki.

Kolekcja map ze zbiorów Biblioteki Głównej Bułgarskiej Akademii Nauk to nie tylko źródło naukowe o wartości krajowej, lecz także część kulturowego dziedzictwa Bułgarii, utrwalająca pamięć historyczną odnoszącą się do terytorialnego i naturalnego rozwoju kraju i regionu.

SK.: atlasy, zbiory kartograficzne, dziedzictwo kulturowe, pamięć historyczna, biblioteki

12. Lucyna Gęsikowska, starszy kustosz

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy

T.: *Plan der Stadt Bromberg 1876 a pomnik Fryderyka II Wielkiego – mapa z kapsuły czasu?*

A.: W zbiorach Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej im. dr. Witolda Bełzy w Bydgoszczy znajduje się niemiecki plan Bydgoszczy z 1876 r., odbity na batyście, o bardzo interesującej przeszłości (*Plan der Stadt Bromberg 1876*). Zgodnie z adnotacją zapisaną w inwentarzach oraz na kartach katalogowych, został on wyciągnięty z puszeki umieszczonej pod pomnikiem króla Fryderyka II Wielkiego, który w latach 1862–1919 oraz 1941–1945 znajdował się w centralnym punkcie miasta, tj. na obecnym Starym Rynku. Autorka prześledzi losy mapy umieszczonej w niezwykle miejscu (postara się ustalić okres, w którym mapa znalazła się pod pomnikiem i chwilę, w której została wydobyta). Referat połączy elementy historii grodu nad Brdą (z okresu zaboru pruskiego) wraz z informacjami na temat XIX-wiecznego planu miasta. W wystąpieniu zostanie uwzględniona opinia konserwatorska na temat stanu zachowania planu oraz pojawi się kilka uwag dotyczących map Bydgoszczy z przełomu XIX i XX w., którymi opiekują się Zbiory Specjalne WiMBP w Bydgoszczy.

SK.: Bydgoszcz, plan miasta, pomnik Fryderyka II Wielkiego, kapsuła czasu

12. Lucyna Gęsikowska, senior curator

The Witold Bełza Provincial and Municipal Public Library in Bydgoszcz

T.: *Plan der Stadt Bromberg 1876 and the monument to Frederick II the Great – a map from a time capsule?*

A.: The collections of the dr. Witold Bełza Provincial and Municipal Public Library in Bydgoszcz contain a German map of Bydgoszcz from 1876, printed on batiste, with a very interesting past (*Plan der Stadt Bromberg 1876*). According to the annotation recorded in inventories and on catalog cards, it was removed from a box placed under the monument of King Frederick II the Great, which from 1862 to 1919 and from 1941 to 1945 stood in the city's central point, the present-day Old Market Square. The author will trace the fate of the map placed in this unusual location (she will attempt to determine the period when the map found itself under the monument and the moment it was unearthed). The paper will combine elements of the history of the city on the Brda River (from the period of the Prussian partition) with information about the 19th-century city plan. The presentation will include the conservator's opinion on the state of preservation of the plan and some comments on the maps of Bydgoszcz from the turn of the 19th and 20th centuries, which are maintained by the Special Collections of WiMBP in Bydgoszcz.

KW.: Bydgoszcz, city map, monument to Frederick II the Great, time capsule

13. Artur Hamryszczak, dr

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

T.: *Zbiory kartograficzne Archiwum Diecezji Łuckiej – nieznane źródło do poznania dziejów Wołynia*

A.: Archiwum Diecezji Łuckiej gromadzi spuściznę przedwojennej diecezji łuckiej, która powstała w 1925 r. i obejmowała terytorium województwa wołyńskiego. W 1939 r.

władze sowieckie dokumentację Kurii Diecezjalnej przekazały do Archiwum Obwodowego w Łucku, gdzie część jej uległa zniszczeniu. Archiwalia diecezji łuckiej, które udało się uchronić przed rekwizycją oraz dokumentacja powstała w czasie II wojny światowej została w 1945 r. wywieziona do Zamku Bierzgłowskiego, gdzie osiadł biskup łucki Adolf Szelażek. W 1991 r. spuścizna została przekazana do Ośrodka Ośrodku Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL. Zasób Archiwum Diecezji Łuckiej ma charakter szcztąkowy. Zbiory kartograficzne obejmują kilkadziesiąt map miejscowości Wołynia. Ze względu na likwidację Kościoła katolickiego po 1945 r., zniszczeniu wielu wsi w wyniku działań wojennych i tzw. rzezi wołyńskiej, zbiory te są niekiedy jedynym źródłem do poznania przeszłości Wołynia do 1945 r.

SK.: diecezja łucka, Łuck, Wołyń, Ośrodek ABMK, kartografia

13. Artur Hamryszczak, PhD

The John Paul II Catholic University of Lublin

T.: *Cartographic collections of the Archives of the Lutsk Diocese – an unknown source for learning about the history of Volhynia*

A.: The Archives of the Lutsk Diocese collect the legacy of the pre-war Lutsk Diocese, which was established in 1925 and covered the territory of the Volhynian Voivodeship. In 1939, Soviet authorities transferred the Diocesan Curia's documentation to the Lutsk Regional Archives, where some of it was destroyed. The Lutsk Diocese's archives, which had been saved from requisition, and the documentation created during World War II, were transported in 1945 to Bierzgłowski Castle, where the Bishop of Lutsk, Adolf Szelażek, settled. In 1991, the legacy was transferred to the Center for Church Archives, Libraries, and Museums of the Catholic University of Lublin. The holdings of the Lutsk Diocese Archives are fragmentary. The cartographic collection includes several dozen maps of Volhynian towns. Due to the liquidation of the Catholic Church after 1945, the destruction of many villages as a result of war operations and the so-called Volhynian massacre, these collections are sometimes the only source for learning about the past of Volhynia until 1945.

KW.: Lutsk diocese, Lutsk, Volhynia, ABMK Center, cartography

14. Francis Herbert

Royal Geographical Society-IBG (Honorary Fellow)

T.: *Harmsworth's atlas of the world... with an atlas of the Great War' in 40 Parts*

A.: Between June 1919 – November 1920 the London publishers The Amalgamated Press Ltd at Fleetway House, under the editorship of J. A. Hammerton FRGS, issued weekly paper-wrapped instalments ('Parts') to subscribers of a combined 'current' atlas together with 'An atlas of the Great War'. Each Part was issued within a paper 'wrapper' (395×535 mm) folded vertically in the centre to form [iv] pages. Hammerton invited his Associate Editor, B. C. Wallis, to write three of the five introductory, illustrated essays (*The story of geography...*; *How maps are made: the fundamentals of cartography*; and *Practical hints on map study: how to make the most of an atlas. Geography the key to*

knowledge and *The fascination of travel* were authored by Sidney Low and Hamilton Fyfe (*Special Correspondent of the "Daily Mail" in all parts of the World*) respectively. These were reprinted, following Hammerton's own leading 1-page Editorial, in the eventual bound atlas volume. NOT reprinted, however, were the interesting and informative series of editorials (*Atlas dialogues I–III*; *The Editor and his Correspondents: answers to queries on Atlas subjects*, and *About the maps in this Part and the next* – more than ninety interactional exchanges between both parties). The present writer knows of no other world atlas including such a 'running' discussion between subscribers and an editor.

KW.: atlas, world, instalment publication, editor/subscribers (unpublished) correspondence on progress

14. Francis Herbert

Królewskie Towarzystwo Geograficzne-IBG (członek honorowy)

T.: *Atlas świata Harmswortha... I atlas Wielkiej Wojny w 40 częściach*

A.: Od czerwca 1919 r. do listopada 1920 r. londyńskie wydawnictwo The Amalgamated Press Ltd mieszczące się w Fleetway House pod zwierzchnictwem redaktora J.A. Hammertona, członka Królewskiego Towarzystwa Geograficznego, wydawało dostępne dla prenumeratorów owinięte w papier cotygodniowe odcinki („części”) połączonych 'aktualnego' atlasu i Atlasu Wielkiej Wojny. Każdą część emitowano w papierowej 'obwolucie' (395×535 mm), zagiętej pionowo pośrodku, która tworzyła strony [iv]. Hammerton poprosił swojego współpracownika redaktora B.C. Wallisa o napisanie trzech z pięciu ilustrowanych esejów wprowadzających (*Historia geografii...; Jak powstają mapy: podstawy kartografii oraz Praktyczne wskazówki dotyczące studiowania map: jak maksymalnie wykorzystać atlas*). *Geografia jako klucz do wiedzy i Zauroczenie podróżowaniem* były odpowiednio autorstwa Sidney'a Lowa i Hamiltona Fyfe'a (specjalnego korespondenta „Daily Mail” we wszystkich zakątkach świata). Zostały one przedrukowane bezpośrednio po jednostronicowym artykule wstępnym autorstwa samego Hammertona w wydanym ostatecznie w oprawie tomie atlasu. NIE przedrukowano jednak serii ciekawych i mających wartość informacyjną artykułów wstępnych (*Rozmowy atlasowe I–III: Redaktor i jego korespondenci: odpowiedzi na pytania dotyczące kwestii związanych z Atlasem oraz O mapach w tej i kolejnej części* – ponad dziewięćdziesiąt wypowiedzi obu stron). Autorowi artykułu nie jest znany żaden inny atlas świata, który zawierałby tak ożywioną dyskusję pomiędzy prenumeratorami a redaktorem.

SK.: atlas, świat, publikacja w odcinkach, (niepublikowana) korespondencja dotycząca postępów pomiędzy redaktorem a prenumeratorami

15. Tomasz Jakubowski, mgr

Zamek Królewski w Warszawie – Muzeum

T.: *Mapy z kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie*

A.: W kolekcji Zamku Królewskiego w Warszawie (ZKW) znajduje się zbiór map zawierający obiekty, które w większości nigdy nie były pokazywane i publikowane. Są one

częścią Działu Grafiki i liczą ponad 200 pozycji (mapy i globusy). Do powstania kolekcji kartograficznej przyczyniły się przede wszystkim dary, w tym spuścizny takich osób jak Adam Kazimierz Zieliński, Krzysztof Głuchowski czy Rowmund i Maureen Piłsudscy. W kolekcji kartograficznej ZKW znalazły się mapy m.in. Wacława Grodeckiego (ok. 1535–1591), Gerarda Mercatora (1512–1594), Gerarda de Jode (1509–1591), Nicolasa Sansona (1600–1667), Gillesa Roberta (1686–1766) i Didiera Roberta de Vaugondy (1723–1786) czy Johna Speeda (1552–1629) obejmujący mapy Polski, Litwy, Ukrainy, Śląska, Prus, Pomorza oraz Europy z XVI – XX w. Część z nich to unikalne okazy w skali zbiorów polskich.

Celem referatu jest przybliżenie historii zbioru, jego powstania i zawartości oraz przedstawienie koncepcji opracowania.

SK.: Zamek Królewski w Warszawie, kartografia, mapy, globusy, kolekcje

15. Tomasz Jakubowski, MA

Royal Castle in Warsaw – Museum

T.: *Maps from the Collection of the Royal Castle in Warsaw*

A.: The collection of the Royal Castle in Warsaw (ZKW) includes a collection of maps, most of which have never been exhibited or published. These maps are part of the Prints Department and number over 200 items (maps and globes). The cartographic collection was primarily founded on donations, including those from individuals such as Adam Kazimierz Zieliński, Krzysztof Głuchowski, and Rowmund and Maureen Piłsudski. The ZKW cartographic collection includes maps from, among others, Wacław Grodecki (ca. 1535–1591), Gerard Mercator (1512–1594), Gerard de Jode (1509–1591), Nicolas Sanson (1600–1667), Gilles Robert (1686–1766) and Didier Robert (1723–1786) de Vaugonda, and John Speed (1552–1629). The collection includes maps of Poland, Lithuania, Ukraine, Silesia, Prussia, Pomerania, and Europe from the 16th to the 20th centuries. Some of these are unique specimens within Polish collections.

The aim of this paper is to present the history of the collection, its origins and contents, and to present the concept of its development.

KW.: Royal Castle in Warsaw, cartography, maps, globes, collections

16. Jakub Paweł Jastrzębski, edukator muzealny

Muzeum Podgórze oddział Muzeum Krakowa

T.: *Materiały kartograficzne jako źródła do badań na początkami architektury w mieście Podgórze*

A.: W badaniach nad architekturą dawnego miasta Podgórze, zwłaszcza tej z początku istnienia miasta ogromną rolę odgrywają materiały kartograficzne, które w obliczu braku innego rodzaju dokumentacji czy ikonografii pozostają często jedynymi źródłami, na bazie których można datować obiekty powstałe na terenie miasta.

W referacie autor przywołał trzy takie przykłady, odwołując się do dwóch istniejących budynków – domów przy ul. Limanowskiego 32 oraz 47–49, których datowanie w opracowaniach konserwatorskich wymaga zrewidowania w świetle danych zawartych

na znanych mapach, a także jednego nieistniejącego obiektu, który znajdował się przy ulicy Kalwaryjskiej 25. W przypadku tego ostatniego, analiza map znacznie rozszerza pole poszukiwań, gdzie punktem wyjścia jest fotografia z początku XX w. pochodząca ze zbiorów Muzeum Krakowa.

SK.: Podgórze, architektura, mapy, kataster galicyjski, katy zabytków

16. Jakub Paweł Jastrzębski, museum educator

The Podgórze Museum – branch of the Museum of Krakow

T.: *Cartographic Materials as Sources for Research on the Beginnings of Architecture in the City of Podgórze*

A.: In research on the architecture of the former city of Podgórze, especially its early period, cartographic materials play a huge role. In the absence of other types of documentation or iconography, they are often the only sources that can be used to date objects built within the city.

In this paper, the author will present three such examples, referencing two existing buildings – the houses at Limanowskiego 32 and 47–49, whose dating in conservation reports needs to be revised in light of data contained in known maps – and one non-existent building that was located at Kalwaryjska 25. In the case of the latter, an analysis of maps significantly broadens the scope of research, for which a photograph from the early 20th century from the collection of the Museum of Krakow serves as a starting point.

KW.: Podgórze, architecture, maps, Galician land registry, heritage cards

17. Jadwiga Jaźwierska, mgr, kustosz naukowy

Biblioteka Uniwersytecka KUL

T.: *Mapy i atlasy z daru Jerzego Moszyńskiego dla Biblioteki Uniwersyteckiej KUL – analiza zespołu*

A.: Gromadzony przez kilka pokoleń księgozbiór hrabiów Moszyńskich stanowił typowy model biblioteki szlacheckiej, a jego najbardziej dynamiczny rozwój przypadł na połowę XIX w. Przekazany w 1923 r. przez Jerzego Moszyńskiego był jednym z najwcześniejszych i najcenniejszych w okresie międzywojennym darów ofiarowanych Bibliotece Uniwersyteckiej utworzonego w 1918 r. Uniwersytetu Lubelskiego.

W zbiorach Biblioteki znalazło się 9 atlasów oraz 33 mapy luźne z kolekcji Moszyńskich. Przede wszystkim służyły one celom praktycznym – większość jednostek z zespołu to atlasy szkolne oraz historyczne. Wśród map przeważają drogowe i pocztowe mapy Europy oraz plany miast europejskich, jak Paryż, Londyn, Berlin czy Karlsbad, dokąd mogli podróżować poszczególni członkowie rodziny.

Zespół kartografików z księgozbioru Moszyńskich nie doczekał się dotąd opracowania, nie ma o nim wzmianek w dotychczasowych publikacjach opisujących kolekcję rodu. Zasluguje na uwagę zarówno ze względu na pierwotnych właścicieli, jak i znaczenie ich księgozbioru w historii kolekcji polskiego ziemiaństwa XIX w.

SK.: mapy, atlasy, darowizna, kolekcja, Moszyńscy

17. Jadwiga Jaźwierska, MA, scientific curator

The University Library of the Catholic University of Lublin

T.: *Maps and atlases from Jerzy Moszyński's gift to the University Library of the Catholic University of Lublin – a collection analysis*

A.: The book collection of the Counts Moszyński family, accumulated over several generations, was a typical model of a nobleman's library, its most dynamic development occurring in the mid-19th century. Donated in 1923 by Jerzy Moszyński, it was one of the earliest and most valuable gifts to the University Library of the University of Lublin, established in 1918, during the interwar period.

The Library's collection includes 9 atlases and 33 loose maps from the Moszyński collection. These served primarily practical purposes – most of the items in the collection are school and historical atlases. The maps are dominated by road and postal maps of Europe, as well as maps of European cities such as Paris, London, Berlin, and Karlsbad, where individual family members may have traveled.

The Moszyński family's collection of cartographers has not yet been studied and is not mentioned in any publications describing the family's collection. It is noteworthy both for its original owners and for the significance of their collection in the history of 19th-century Polish landed gentry.

KW.: maps, atlases, donation, collection, Moszyński family

18. Monika Kamińska, dr

Niezależny badacz

T.: *Solne zasoby Europy Wschodniej według map Guillaume Delisle'a – XVIII-wieczny stan rzeczywisty czy wyobrażenie?*

A.: Guillaume Delisle (De L'Isle; 1675–1726) uznawany jest za jednego z najwybitniejszych francuskich kartografów. Na tle dzieł poprzedników, mapy Delisle'a charakteryzowały się niesamowitą estetyką, dokładnością i szczegółowością oraz doczekały się licznych kopii (mapy te można swobodnie przeglądać w rozmaitych zasobach online).

Tworząc najdokładniejszy atlas Starego i Nowego Świata swojej epoki, Delisle nie omieszczał oznaczyć na swych mapach licznych „salines” (znajdziemy je także na kreślonych przez Delisle'a mapach historycznych). Zdaje się, iż to właśnie sól, ze wszystkich zasobów naturalnych, interesowała Delisle'a najbardziej. O ile na starszych mapach, nawet na włoskich portolanach, na wybrzeżu Morza Czarnego spotkać można rozmaite solne toponimy (salinae, salines etc.), tak Delisle zaczął oznaczać miejsca te również rysunkami. Ponadto, na mapach Delisle'a pojawiają się inne, z dzisiejszej perspektywy dość zagadkowe, „solne” toponimy Europy Wschodniej – w czasach gdy Moscovia i Tartaria, potem Imperium Rosyjskie, nadal stanowiły obszar dość tajemniczy dla mieszkańców Zachodu.

Jednakże, w przeciwieństwie do swego młodszego brata, Josepha-Nicolasa (członka stworzonej przez Piotra Wielkiego Rosyjskiej Akademii Nauk), Guillaume nigdy nie od-

wiedział ani carskiej Rosji. Pracować miał w swym gabinecie, na podstawie zgromadzonych źródeł (niewątpliwie korzystał z archiwaliów czy z bogatej biblioteki ojca, znanego paryskiego wykładowcy historii i geografii). Celem referatu będzie próba odgadnięcia z jakich źródeł mógł korzystać Delisle, a także ustalenie, czy uwiecznione na mapach miejsca wydobywania i produkcji soli funkcjonowały jeszcze w XVIII w. Przeanalizowane zostaną „solne” toponimy stepów Europy Wschodniej w oparciu o źródła historyczne, archeologiczne i kartograficzne, które uwypuklą obraz europejskiego stepu, jako najważniejszego regionu zaopatrującego Słowian Wschodnich i ludy tureckie w sól w epoce przedindustrialnej.

SK.: kartografia, sól, step, XVIII w.

18. Monika Kamińska, PhD

Independent researcher

T.: *Salt resources of Eastern Europe according to Guillaume Delisle's maps – 18th-century reality or imagination?*

A.: Guillaume Delisle (De L'Isle; 1675–1726) is regarded as one of the most outstanding French cartographers. Compared to the works of his predecessors, Delisle's maps are characterised by incredible aesthetics, accuracy, and detail, and were reissued numerous times (they can be freely viewed in various online resources).

While creating the most accurate atlas of the Old and New World of his era, Delisle did not fail to mark numerous “salines” on his maps (these can also be found on the historical maps drawn by Guillaume). It seems that it was salt, of all natural resources, which interested the cartographer the most. While various salt toponyms (salinae, salines, etc.) can be found on older maps, even on Italian portolan charts of the Black Sea coast, Delisle began to mark them with drawings. In addition, some rather puzzling “salt” toponyms of Eastern Europe appear on Delisle's maps, since they come from the times when Tartaria and Moscovia, later the Russian Empire, were still a rather mysterious territory for Westerners.

However, unlike his younger brother Joseph-Nicolas (a member of the Russian Academy of Sciences created by Peter the Great), Guillaume never visited either Tsarist Russia. He was supposed to have worked in his study, on the basis of his accumulated sources (he undoubtedly used archives and, probably, the rich library of his father, a well-known Parisian lecturer in history and geography). The paper will aim to try to reveal what sources Delisle may have used, and to establish whether the salt extraction and production sites visible on his maps were still in use in the 18th century. The “salt” toponyms of the Eastern European steppes will be analysed, based on historical, archaeological, and cartographic sources, which will highlight the image of the European Steppe as the most important region supplying the Eastern Slavs and Turkic peoples with salt in the pre-industrial era.

KW.: cartography, salt, Steppe, 18th century

19. Beata Konopska, dr hab.

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

T.: *Rozproszone źródła kartograficzne – kilka refleksji historyka kartografii na temat digitalizacji map*

A.: Technologia teleinformatyczna gruntownie zmieniła sposób rozumienia i korzystania ze źródeł kartograficznych. Znacząco wpłynęła na udostępnianie, przechowywanie i zabezpieczanie map w formie cyfrowych kopii.

Praca z dokumentacją kartograficzną skłoniła Autorkę do rozważań o digitalizacji źródeł kartograficznych w kontekście oczekiwań historyka kartografii, które wpisują się w fundamentalne pytanie: jak w praktyce cyfryzacja źródeł kartograficznych wpływa na warsztat pracy historyka kartografii. Autorka skupia się na kilku aspektach tego szerokiego zagadnienia i podejmuje próbę sformułowania odpowiedzi na szczegółowe pytania związane z kwerendami on-line i in situ oraz badaniami oryginału źródła kartograficznego i jego cyfrowej kopii. Zagadnienie przedstawia na przykładzie doświadczeń z dokumentacją kartograficzną pozostałą po konferencji paryskiej kończącej I wojnę światową, udostępnianą w formie oryginałów i kopii cyfrowych przez biblioteki i archiwa w Europie i USA.

SK.: historia kartografii, digitalizacja map, źródła kartograficzne

19. Beata Konopska, Asst. Prof.

University of Maria Curie-Skłodowska in Lublin

T.: *Distributed cartographic sources – a few reflections by a historian of cartography on the digitalization of maps*

A.: ICT has fundamentally changed the way we understand and use cartographic sources. It has significantly influenced the sharing, storage and security of maps in the form of digital copies.

Working with cartographic documentation prompted the author to reflect on the digitalization of cartographic sources in the context of the expectations of a cartographic historian, which raise the fundamental question: how does the digitalization of cartographic sources affect the work of a cartographic historian in practice? The author focuses on several aspects of this broad issue and attempts to formulate answers to specific questions related to online and in situ queries and research on the original cartographic source and its digital copy. She illustrates the issue with the example of cartographic documentation left over from the Paris conference that ended World War I, made available in the form of originals and digital copies by libraries and archives in Europe and the USA.

KW.: history of cartography, map digitalization, cartographic sources

20. Piotr Krzywiec, prof. dr hab.

Instytut Nauk Geologicznych PAN

T.: *Początki kartografii geologicznej Polski*

A.: Kartografia geologiczna Polski i obszarów otaczających ma bardzo bogatą tradycję. Pierwsza taka mapa, zatytułowana *Carte Mineralogique de Pologne* autorstwa francu-

skiego przyrodnika Jean Etienne Guettarda została wydana w 1764 r. w. Geologia Tatr po raz pierwszy została zobrazowana na mapie Roberta Townsona opublikowanej w jego książce *Travels in Hungary* (1797). Pierwsze mapy geologiczne Śląska to *Petrographische Charte eines Theils de Böhmischen Riesengebirges an der Schlesischen Gränze* (Jirasek, 1791), dwie mapy autorstwa Leopolda von Bucha (*Versuch einer mineralogischen Beschreibung von Landeck*, 1797, oraz *Mineralogische Karte von Schlesien*, 1802) oraz *Der Granit des Riesengebirges und die ihn umgebenden Gebirgs-Familien* (1813) i *Geognostische Karte von einem Theile des Schlesischen, Böhmischen und Lausitzer Gebirgs* (1818) Karla von Raumera. Stanisław Staszic w 1815 r. opublikował mapę geologiczną obejmującą obszar między Bałtykiem i Morzem Czarnym pt. *Carta geologica totius Poloniae, Moldaviae, Transylvaniae, et partis Hungariae, et Valachiae*. Georg Gottlieb Pusch w 1833 r. wydał atlas 10 map geologicznych różnych części Polski. Geologia Karpat obrazowana została na mapie *Carte Géologique de la Hongrie et de la Transylvanie* (1822) Francisa Beudanta. W 1844 r. wydana została w Berlinie mapa geologiczna szczegółowa Tatr *Carte gèologique de la chaine du Tatra et des soulèvements parallèles* autorstwa Ludwika Zejsznera. Po tym „pionierskim” okresie nastąpił szybki rozwój kartografii geologicznej w związku z poszukiwaniami złóż węgla, rud oraz ropy naftowej i gazu ziemnego.

SK.: mapy geologiczne, Polska

20. Piotr Krzywiec, Professor

Institute of Geological Sciences, Polish Academy of Sciences

T.: *The beginnings of geological cartography of Poland*

A.: The tradition of geological cartography of Poland and surrounding areas is very rich. The first such a map, titled *Carte Mineralogique de Pologne* by a French naturalist Jean Etienne Guettard was published in 1764. The geology of the Tatra Mountains was first presented on Robert Townson's map published in his book *Travels in Hungary* (1797). The first geological maps of Silesia were *Petrographische Charte eines Theils de Böhmischen Riesengebirges an der Schlesischen Gränze* (Jirasek, 1791), two maps by Leopold von Buch (*Versuch einer mineralogischen Beschreibung von Landeck*, 1797, and *Mineralogische Karte von Schlesien*, 1802) and Karl von Raumer's *Der Granit des Riesengebirges und die ihn umgebenden Gebirgs-Familien* (1813) and *Geognostische Karte von einem Theile des Schlesischen, Böhmischen und Lausitzer Gebirgs* (1818). In 1815, Stanislaw Staszic published a geological map covering the area from Baltic to the Black Sea titled *Carta geologica totius Poloniae, Moldaviae, Transylvaniae, et partis Hungariae, et Valachiae*. In 1833 Georg Gottlieb Pusch published an atlas including 10 geological maps of different parts of Poland. The geology of the Carpathian Mountains was shown on the map titled *Carte Géologique de la Hongrie et de la Transylvanie* (1822) by Francis Beudant. In 1844, a detailed geological map of the Tatra Mountains by Ludwik Zejszner titled *Carte gèologique de la chaine du Tatra et des soulèvements parallèles* was published

in Berlin. After this initial period, geological cartography started to develop rapidly due to a search for coal plants, ores, crude oil and natural gas.

KW.: geological maps, Poland

21. Olga Machowska, mgr

Zamek Królewski na Wawelu. Biblioteka

T.: *Komunikat o materiałach kartograficznych w Bibliotece Sapiechów z Krasiczyna, obecnie w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu*

A.: Komunikat dostarcza podstawowych informacji o magnackiej bibliotece z Krasiczyna, zapoczątkowanej i gromadzonej przez rodzinę Sapiechów, obecnie w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu. Niezwykły księgozbiór, który służył wpływowemu i ważnemu dla polskiej kultury rodowi, zawiera między innymi materiały kartograficzne. Są to zarówno mapy i plany stanowiące materiał ilustracyjny książek z dziedziny geografii, literatury pięknej, historii, przemysłu czy ekonomii, jak i samodzielne mapy i przewodniki różnego typu. Kontakty Sapiechów z międzynarodowym środowiskiem naukowym i przemysłowym oraz pasje podróżnicze rodziny odzwierciedlają interesujące znaki proveniencyjne.

SK.: biblioteka, kartografia, Sapieha, Krasiczyn, Zamek Królewski na Wawelu

21. Olga Machowska, MA

Wawel Royal Castle. Library

T.: *Komunikat o materiałach kartograficznych w Bibliotece Sapiechów z Krasiczyna, obecnie w zbiorach Zamku Królewskiego na Wawelu*

A.: The report provides basic information about the magnate library from Krasiczyn, initiated and collected by the Sapieha family, now part of the Wawel Royal Castle collection. This extraordinary library, which served the influential family important for Polish culture, includes also cartographic materials. These include maps and plans illustrating books on geography, literature, history, industry, and economics, as well as various independently published maps and guidebooks. The Sapiehas' contacts with international scientific and industrial circles, as well as the family's passion for travel, are reflected in interesting provenance markers.

KW.: library, cartography, Sapieha, Krasiczyn, Wawel Royal Castel

22. Zofia Maniakowska-Jazownik, dr

Muzeum Narodowe w Krakowie

T.: *Na mapach konserwacji – obiekty kartograficzne w pracowni konserwatorskiej Muzeum Narodowego w Krakowie*

A.: Wśród niezwykle różnorodnych zbiorów Muzeum Narodowego w Krakowie, nad którymi pieczę sprawuje Pracownia Konserwacji Papieru, szczególne miejsce mają mapy i plany. Zbiory kartograficzne rozsiane są po bardzo wielu działach Muzeum:

Gabiniecie Grafiki i Rysunku, Bibliotece i Gabiniecie Rycin kolekcji Książąt Czartoryskich, Gabiniecie Starodruków, Gabiniecie Rzemiosła. Na różnorodność problematyki konserwatorskiej tych zbiorów wpłynęła przede wszystkim ich historia, a także rodzaj technik, w jakich zostały wykonane. Istotne kryterium stanowi także ich forma, co zaprezentowane zostanie na ciekawym przykładzie globusa nieba Johanna Gabriela Doppelmayera ze zbiorów działu Rzemiosła Artystycznego.

Bardzo zniszczoną, w wielu miejscach nieczytelną warstwę przedstawieniową pokrywającą czaszę globusa, zrealizowaną w technice miedziorytu i akwareli, udało się zrekonstruować. Było to możliwe dzięki dostępowi do cyfrowej dokumentacji bardzo podobnego egzemplarza ze zbiorów Biblioteki Brytyjskiej.

SK.: digitalizacja, rekonstrukcja, globus, mapy

22. Zofia Maniakowska-Jazownik, PhD

The National Museum in Krakow

T.: *On the Conservation Maps – Cartographic Objects in the Conservation Studio of the National Museum in Krakow*

A.: Among the exceptionally diverse collections of the National Museum in Krakow, overseen by the Paper Conservation Studio, maps and plans hold a special place. The cartographic collections are scattered across numerous departments of the museum: the Prints and Drawings Room, the Library and Prints Room of the Czartoryski Princes' Collection and the Crafts Room. The diversity of conservation issues for these collections is primarily influenced by their history and the techniques used to create them. Their form is also a significant criterion, as will be demonstrated by the interesting example of Johann Gabriel Doppelmayer's celestial globe from the Artistic Crafts Department.

The severely damaged and, in many places, illegible depiction layer covering the globe, created using engraving and watercolor techniques, has been successfully reconstructed. This was made possible thanks to access to digital documentation of a similar object from the British Library.

KW.: digitization, reconstruction, globe, maps

23. Monika Marczuk, mgr

Biblioteka Narodowa Francji, Dział Map i Planów

T.: *O kilku kluczowych momentach w historii zbiorów kartograficznych Biblioteki Narodowej Francji*

A.: Prezentacja będzie poświęcona historii Działu Map i Planów (département des Cartes et plans) Biblioteki Narodowej (Bibliothèque nationale de France) w Paryżu, który przechowuje wielowiekową kolekcję kartograficzną odziedziczoną po królach Francji, z perspektywy znaczących zmian, jakie przeszedł on w ciągu prawie dwóch stuleci swojego istnienia.

Decretem królewskim z 1828 r. utworzono zbiory geograficzne, piąty dział Biblioteki, obok Rękopisów, Grafik, Książek drukowanych oraz Monet, medali i an-

tyków. Pomimo ambicji i zdecydowanych wysiłków jego kustosza, Edme-François Jomarda (1777–1862), repozytorium to wkrótce zostało przyłączone do działu Grafik, a w 2. połowie XIX w. stało się częścią geograficzną działu Książek drukowanych. Kolekcja kartograficzna odzyskała pełną niezależność administracyjną dopiero w 1942 roku, podczas II wojny światowej, wraz z reorganizacją Biblioteki Narodowej, zbiegającą się w czasie z przeniesieniem biblioteki Paryskiego Towarzystwa Geograficznego (Société de géographie) i darowizną bardzo cennej kolekcji map portolanowych od Francuskiej Służby Hydrograficznej (Service hydrographique de la Marine).

Wystąpienie to będzie również okazją do zaprezentowania niektórych z najbardziej charakterystycznych zbiorów działu oraz kilku znaczących darczyńców, zwłaszcza tych związanych z Polską, takich jak Louise Rapacka (1918–1999).

SK.: kolekcje kartograficzne, Bibliothèque nationale de France, historia XIX i XX w.

23. Monika Marczuk, MA

Bibliothèque nationale de France, département des Cartes et plans

T.: *A look back at some key moments in the history of the cartographic collection of the Bibliothèque nationale de France*

A.: This presentation will look back at the history of the Maps and Plans Department of the National Library of France, which houses a centuries-old cartographic collection inherited from the kings of France, from the perspective of the significant changes it has undergone during its nearly two centuries of existence.

A royal decree of 1828 created the Geography repository, the fifth department of the Library, alongside Manuscripts, Prints, Printed Books, and Coins, Medals and Antiques. Despite the ambitions and determined efforts of its curator, Edme-François Jomard (1777–1862), this repository was soon attached to the Prints department, before becoming, in the second half of the 19th century, the geographical service of the Printed Books department. The cartographic collection did not regain its full administrative independence until 1942, during the Second World War, with the reorganisation of the National Library, coinciding with the transfer of the library of the Paris Geographical Society and the donation of a very valuable collection of portolan charts from the French Naval Hydrographic Service (SHOM).

This presentation will also be an opportunity to highlight some of the department's most emblematic collections and a few notable donors, particularly those with links to Poland, such as Louise Rapacka (1918–1999).

KW.: cartographic collections, Bibliothèque nationale de France, 19th–20th century history

24. Wojciech Mądry, dr

Instytut Sławistyki Polskiej Akademii Nauk

T.: *Bałtyk i Pomorze w historii kartografii (VII–XVI w.) widziane oczyma badacza związków Słowian z morzem Władysława Kowalenki (1884–1966)*

A.: Władysław Kowalenko (1884–1966) – urodzony w Mińsku Litewskim, od 1921 r. związany ze środowiskiem badaczy dziejów Słowian skupionych wokół Uniwersytetu Poznańskiego. Wraz z nimi utworzył w Warszawie w latach okupacji tajny Uniwersytet Ziem Zachodnich, na którym kierował będącym na prawach wydziału Instytutem Morskim. Po wojnie w 1945 r. założył w Gdyni Wyższą Szkołę Handlu Morskiego, na bazie której po latach powstał Uniwersytet Gdański. Od 1954 r. aż do śmierci współtworzył *Słownik starożytności słowiańskich*, jedyne kompendium wiedzy o dziejach i kulturze dawnych Słowian. Jego zainteresowania związane z żeglugą u Słowian ograniczały się nie tylko do spraw gospodarczo-politycznych, lecz swym zasięgiem obejmowały także inne aspekty związków Słowian z morzem, do których zaliczyć należy niezwykle ważną dziedzinę ułatwiającą poruszanie się na morskich szlakach, jaką jest kartografia. W swoim wystąpieniu pragnę przedstawić jego badania nad dziejami kartografii w Europie ze szczególnym uwzględnieniem map ukazujących Pomorze i Bałtyk. Po kilkuletnim opóźnieniu polskiej kartografii w okresie średniowiecza spowodowanego odcięciem dostępu do morza przez Zakon Krzyżacki. Po odzyskaniu dostępu do Bałtyku w 1466 r. dzięki pracom takich ludzi jak Bernard Wapowski już w XVI w. zajęliśmy jedno z przodujących miejsc w Europie. Rzeczpospolita za Jagiellonów wśród wszystkich państw europejskich pierwsza posiadała sporządzoną w 1526 roku mapę swoich rozległych obszarów, jakiej nie miało w tych czasach żadne państwo w Europie.

SK.: Bałtyk, kartografia, mapy, morze, Słowianie

24. Wojciech Mądry, PhD

Institute of Slavic Studies of the Polish Academy of Sciences

T.: *The Baltic Sea and Pomerania in the history of cartography (7th–16th centuries) seen through the eyes of Władysław Kowalenko (1884–1966), a researcher of the Slavic-sea connections*

A.: Władysław Kowalenko (1884–1966) – born in Mińsk Litewski, from 1921 associated with the circle of Slavic history researchers gathered around the University of Poznań. Together with them, he established a secret University of the Western Territories in Warsaw during the occupation, where he headed the Maritime Institute, which had the status of a faculty. After the war, in 1945, he founded the Higher School of Maritime Trade in Gdynia, which later became the basis for the University of Gdańsk. From 1954 until his death, he co-authored the Dictionary of Slavic Antiquities, the only compendium of knowledge about the history and culture of the ancient Slavs. His interests in Slavic seafaring were not limited to economic and political issues, but also covered other aspects of the Slavs' relationship with the sea, including the extremely important field of cartography, which facilitated navigation on sea routes. In my presentation, I would like to present his research on the history of cartography in Europe, with particular emphasis on maps showing Pomerania and the Baltic Sea. After several centuries of delay in Polish cartography during the Middle Ages, caused by the Teutonic Order cutting off access to the sea. After regaining access to the Baltic Sea in 1466 thanks to

the efforts of people such as Bernard Wapowski, we had already taken one of the leading positions in Europe by the 16th century. The Polish-Lithuanian Commonwealth under the Jagiellonian dynasty was the first European country to have a map of its vast territories, drawn up in 1526, which no other European country had at that time.
KW.: Baltic Sea, cartography, maps, sea, Slavs

25. Łukasz Nowak, mgr

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu; Biblioteka Raczyńskich

T.: *Kartografia w służbie sukcesji: polityczne oblicze mapy Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego Johanna Homanna (ok. 1730 r.) oraz dzieje jej egzemplarzy w Bibliotece Raczyńskich*

A.: Johann Homann (1664–1724), norymberski kartograf i wydawca, opublikował miedziorytową mapę *Tabula Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae* – jedną z najbardziej rozpoznawalnych map dawnej Rzeczypospolitej. Podczas wystąpienia ukazane zostanie, jak mapa – poprzez alegoryczny kartusz gloryfikuje zwycięstwo Augusta III nad Stanisławem Leszczyńskim, jak mapa ta stała się narzędziem propagandy podczas wojny o sukcesję polską. Analiza kolejnych stanów mapy odsłoni, w jaki sposób oficyna Homanna i jego spadkobierców aktualizowała dane w kartuszu oraz granice przedstawionych terytoriów, reagując na zmienną koniunkturę polityczną. W dalszej części wystąpienia omówię egzemplarze mapy przechowywane w Bibliotece Raczyńskich, w tym trzy stanowiące niegdyś własność poznańskiego kolekcjonera Stanisława Latanowicza.

SK.: Homann, Latanowicz, mapa, proveniencje

25. Łukasz Nowak, MA

Adam Mickiewicz University Poznań, The Raczyński Library

T.: *Cartography in the Service of Succession: The Political Dimension of Johann Homann's Map of the Kingdom of Poland and the Grand Duchy of Lithuania (ca. 1730) and the History of Its Copies in the Raczyński Library*

A.: Johann Homann (1664–1724), a cartographer and publisher from Nuremberg, published an engraved map titled *Tabula Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae* – one of the most recognizable maps of the former Polish–Lithuanian Commonwealth. The presentation will demonstrate how the map, through its allegorical cartouche, glorifies the victory of Augustus III over Stanisław Leszczyński and how it became a tool of propaganda during the War of the Polish Succession. An analysis of the successive states of the map will reveal how Homann's publishing house and his heirs updated the cartouche and the borders of the depicted territories in response to changing political circumstances. In the latter part of the presentation, I will discuss copies of the map held by the Raczyński Library, including three that once belonged to the Poznań collector Stanisław Latanowicz.

KW.: Homann, Latanowicz, maps, provenance research

26. Radosław Skrycki, dr hab., prof. US

Instytut Historyczny Uniwersytetu Szczecińskiego / Biblioteka Główna US

T.: *Kolekcja Niewodniczańskiego w zbiorach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Szczecińskiego*

A.: W 1998 roku dr Tomasz Niewodniczański, uznany kolekcjoner poloników, przekazał Uniwersytetowi Szczecińskiemu kolekcję starodrucznych map, ikonografii oraz kart pocztowych, dokumentujących przeszłość Pomorza Zachodniego w jego historycznych granicach. Dar liczył ok. 300 obiektów, z czego najcenniejsze były mapy z XVI i XVII w., w tym wielka mapa ścienna Eilharda Lubinusa. Stało się to podstawą budowania Zbiorów Specjalnych, które dotychczas w zasadzie w Bibliotece nie funkcjonowały. W referacie zostanie zaprezentowana historia kolekcji, recepcja jej wykorzystania przez darczyńcę oraz dzisiejszy stan Zbiorów Specjalnych w BGUS.

SK.: zbiory specjalne, dawne mapy, stare druki

26. Radosław Skrycki, Assoc. Prof.

The Institute of History of the University of Szczecin /

The Main Library of the University of Szczecin

T.: *The Niewodniczański Collection in the Main Library of the University of Szczecin*

A.: In 1998, Dr. Tomasz Niewodniczański, a distinguished collector of Polonica, donated to the University of Szczecin a collection of early printed maps, iconographic works, and postcards documenting the history of Western Pomerania within its historical borders. Comprising approximately 300 items, the donation included valuable sixteenth- and seventeenth-century maps, most notably Eilhard Lubinus's monumental wall map. This generous gift laid the foundation for the establishment of the Library's Special Collection, which had previously been absent. The paper discusses the history of the collection, the donor's vision of its scholarly use, and the present state of the Special Collection at the Main Library of the University of Szczecin.

KW.: special collection, old maps, old prints

27. Maria Kazimiera Staniszevska, dr

Kraków

T.: *Legitymizacja władzy czy ciekawość świata węgierskiego szlachcica? Mapy, obrazy i inne przedmioty w inwentarzach rodziny Csákych*

A.: Przedstawiciele pochodzącej z Siedmiogrodu rodziny Csákych pełnili nieprzerwanie w latach 1638–1905 urząd żupanów spiskich (administratorów węgierskiego komitatu). Przez ten czas zgromadzili na Zamku Spiskim i w innych dobrach rodu bogate zbiory, obecnie rozproszone w kolekcjach prywatnych i muzealnych, a częściowo znane jedynie z inwentarzy. Przechowywane w wiedeńskim Haus-, Hof- und Staatsarchiv dokumenty wskazują, że w okresie nowożytnym sporą część zbiorów rodziny (i prawdopodobnie wystroju ich rezydencji na Spiszu) stanowiły mapy. Na taki kształt kolekcji wpłynąć mógł szereg czynników politycznych, rodzinnych i osobistych, które zostaną przybliżone

w referacie (m.in. budowanie prestiżu rodu, bliskość polskiego starostwa spiskiego, podziały spiskiego majątku rodu czy zainteresowania niektórych Csákych). Wskazane zostanie również, w jaki sposób członkowie rodu mogli postrzegać należące do nich mapy, jakim celom tak rozległe zbiory kartograficzne prawdopodobnie służyły na tym stosunkowo peryferyjnym obszarze, a także jakie były możliwe wzory dla takiego sposobu kształtowania i eksponowania kolekcji.

SK.: Spisz, rodzina Csákych, mapy, XVII–XVIII w., kolekcja

27. Maria Kazimiera Staniszevska, PhD

Kraków

T.: *Legitimisation of power or Hungarian nobleman's curiosity about the world? Maps, images and other objects in the inventory records of the Csáky family*

A.: Between 1638 and 1905 the members of the Transylvania-originating Csáky family held the office of the főispán (żupan, Hungarian administrator) of the comitatus Szepes (Spiš). Throughout the ages they gathered in the Spiš Castle and other mansions rich collection, now partially divided between various institutions and private collections, partially traceable only in the archival records. The documents from Haus-, Hof- und Staatsarchiv in Vienna suggest that in the Early Modern period large part of the family's collection consisted of maps (that were probably used as a part of interior decoration of their Scepusian houses). Such profile of the collection could be a result of various political, family and personal factors that will be discussed in the presentation (e.g. creating of the family prestige, proximity of Polish Scepusian capitaneatus, divisions of the family's Scepusian estate, interests of some members of the Csáky family). Moreover, it will be shown in what way the members of the family possibly perceived these maps, what purposes could such vast cartographic collection serve in such relatively peripheral territory and what were the possible models for the collection's development and display.

KW.: Scepusium (Spiš region), Csáky family, maps, 17th–18th century, collection

28. Piotr Sypczuk, dr

Instytut Sztuki, Polska Akademia Nauk

T.: *Centralne Biuro Inwentaryzacji Zabytków Sztuki i jego działalność w zakresie kartografii zabytków architektury*

A.: Zbiory Fotografii i Rysunków Pomiarowych Instytutu Sztuki PAN w Warszawie liczą ok. 500.000 jednostek. Ich trzon stanowią materiały dawnego Centralnego Biura Inwentaryzacji Zabytków Sztuki, które utworzono w 1929 r. w strukturach Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Obok klisz i odbitek fotograficznych, zdjęć architektoniczno-pomiarowych czy kartotek zabytków, w archiwum CBI gromadzono materiały kartograficzne. Wśród nich szczególne miejsce zajmują tzw. mapy administracyjno-inwentaryzacyjne (wybranych województw i powiatów), na których – z pomocą specjalnego systemu znakowań (kształty i kolory) – ukazano zabytki architektury, określając ich rodzaj, chronologię i cechy stylistyczne. Kartografia zabytków postrzegana była wówczas jako nowoczesne narzędzie

badawcze, pozwalające w plastyczny i sugestywny sposób ukazywać różne zjawiska artystyczne czy optycznie scalić spuściznę artystyczną dawnej Rzeczypospolitej.

SK.: Centralne Biuro Inwentaryzacji Zabytków Sztuki, kartografia zabytków, mapy zabytków, zabytki architektury

28. Piotr Sypczuk, PhD

The Institute of Art of the Polish Academy of Sciences

T.: *The Central Office for the Inventory of Art Monuments and its activities in the field of cartography of architectural monuments*

A.: The collection of photographs and survey drawings of the Institute of Art of the Polish Academy of Sciences in Warsaw comprises approximately 500,000 items. Its core consists of materials from the former Central Office for the Inventory of Art Monuments, which was established in 1929 within the structures of the Ministry of Religious Denominations and Public Enlightenment. In addition to photographic negatives and prints, architectural and measurement photographs, and monument files, the archive of the Central Office for the Inventory of Art Monuments also collected cartographic materials. Among them, a special place is occupied by the so-called administrative and inventory maps (of selected provinces and counties), on which – with the help of a special marking system (shapes and colours) – architectural monuments were shown, specifying their type, chronology and stylistic features. At that time, the cartography of monuments was seen as a modern research tool, allowing for a vivid and evocative presentation of various artistic phenomena or an optical consolidation of the artistic heritage of the former Polish-Lithuanian Commonwealth.

KW.: Central Office for the Inventory of Art Monuments, cartography of monuments, maps of monuments, architectural monuments

29. Stanisław Szombara, dr inż.

AGH Akademia Górniczo-Hutnicza

T.: *Mapa interaktywna i geoportal jako narzędzia wspomaganie katalogów zbiorów kartograficznych*

A.: Nowoczesne technologie webGIS i mapy interaktywne otwierają nowe możliwości udostępniania i popularyzacji zbiorów kartograficznych przechowywanych w bibliotekach i archiwach. Tradycyjne katalogi, choć niezbędne, nie zawsze umożliwiają prezentację map w ich naturalnym kontekście przestrzennym. Interaktywna mapa pozwala użytkownikowi przeszukiwać zbiory za pomocą współrzędnych, zakresów czy nazw geograficznych, a wyniki mogą być prezentowane w różnej formie: jako punkt lokalizujący środek mapy, ramka zasięgu mapy lub obraz z nadaną georeferencją. Takie rozwiązania ułatwiają badania naukowe i zwiększają dostępność dziedzictwa kartograficznego, oferując intuicyjne narzędzie eksploracji zbiorów. W referacie zaprezentowano przykład wdrożenia w Bibliotekach AGH, gdzie część zbiorów kartograficznych udostępniono w postaci mapy interaktywnej. Projekt pokazuje potencjał geoportali jako uzupełnienia tradycyjnych katalogów bibliotecznych.

SK.: webGIS, mapa interaktywna, geoportal, zbiory kartograficzne, katalogi biblioteczne

29. Stanisław Szombara, PhD, Eng.

AGH University of Science and Technology

T.: *Interactive Map and Geoportal as Tools Supporting Catalogs of Cartographic Collections*

A.: Modern webGIS technologies and interactive maps open up new possibilities for sharing and popularizing cartographic collections preserved in libraries and archives. Traditional catalogs, although indispensable, do not always allow for the presentation of maps in their natural spatial context. An interactive map enables users to search collections by coordinates, spatial extents, or geographic names, and the results can be displayed in different forms: as a point indicating the center of the map, a bounding box showing its extent, or an image with assigned georeference. Such solutions facilitate scientific research and improve access to cartographic heritage by offering an intuitive tool for exploring collections. The paper presents an implementation example from the AGH University of Science and Technology Libraries, where part of the cartographic holdings has been made available through an interactive map. The project demonstrates the potential of geoportals as a complement to traditional library catalogs.

KW.: webGIS, interactive map, geoportal, cartographic collections, library catalogs

30. Małgorzata Taborska, dr

Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego

T.: *Kolekcja globusów Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego*

A.: W Muzeum UJ jest 68 globusów, pochodzących z różnych wieków. Najstarsze to metalowe, rytowane globusy nieba (1482) i Ziemi (1510). Kolejną grupą jest 14 obiektów miedziorytniczych, powstałych w okresie XVI–XVIII w. Wśród grupy XIX wiecznych obiektów są globusy polskojęzyczne, w tym dwa wykonane przez firmę Abel-Klingera z Norymbergi. Są to jedne z najstarszych polskojęzycznych globusów. Uzupełnieniem jest grupa globusów wydanych przez Felkla w Pradze i Roztokach koło Pragi, pochodzących z XIX i początku XX w.. Wśród polskojęzycznych globusów przynajmniej trzy egzemplarze są unikatowe: globus nieba wydany przez Jana Felkla w Pradze (1866) i dwa globusy Ziemi: Wydawnictwa Polskiego z Poznania (okres międzywojenny) i wydawnictwa radzieckiego z Leningradu (Petersburg), wydany ok. 1935 r. Ciekawostką jest globus berlińskiej firmy Reimer, użyty przez Kazimierza Kordylewskiego do śledzenia lotu Sputnika (1957).

Najstarsze globusy związane są z UJ, przekazywane w darze dla uczelni lub kupowane jako pomoce naukowe. Po II wojnie światowej staraniem Karola Estreichera juniora i innych zbior był stopniowo uzupełniany, tworząc przegląd globusów używanych na uczelni, oraz w domach prywatnych.

SK.: globusy polskojęzyczne, Globus Jagielloński, Hans Dorn, Merkator, Felkl

30. Małgorzata Taborska, PhD

The Jagiellonian University Museum

T.: *The Jagiellonian University Museum's collection of globes*

A.: There are 68 globes in the Jagiellonian University Museum, dating from various

centuries. The oldest are metal engraved globes of the sky (1482) and the Earth (1510). Another group includes 14 copperplate objects, created between the 16th and 18th centuries. Among the group of 19th century objects are Polish globes, including two made by the Abel-Klinger company of Nuremberg. These are some of the oldest Polish-language globes. They are complemented by a group of globes issued by Felkel in Prague and Roztoki near Prague, dating from the 19th and early 20th centuries. Among the Polish-language globes, at least three copies are unique: a globe of the sky published by Jan Felkel in Prague (1866) and two globes of the Earth: one by the Wydawnictwo Polskie from Poznań (interwar period) and one by the Soviet publishing house from Leningrad (St. Petersburg), issued around 1935. A globe by the Berlin company Reimer, used by Kazimierz Kordylewski to track the flight of Sputnik (1957), is a curiosity.

The oldest globes are associated with the Jagiellonian University, donated to the university or bought as teaching aids. After World War II, through the efforts of Karol Estreicher junior and others, the collection was gradually supplemented, creating an overview of globes used at the university, and in private homes.

KW.: Polish-language globes, Jagiellonian Globe, Hans Dorn, Merkator, Felkl

31. Piotr Tańkowski, prof. dr hab.

Uniwersytet Warszawski

T.: *Podróżowanie w poszukiwaniu mądrości*

A.: Metafora drogi jest jedną z największych i najważniejszych, najbardziej nośnych, a także najpiękniejszych – obok symboli księgi, zegara czy morza – metafor w dziejach naszej cywilizacji. Topos przedstawiający ludzkie życie jako drogę czy podróż wywodzi się z filozofii neoplatonickiej. Wykorzystali go i rozwinęli myśliciele chrześcijańscy. W ciągu tysiącleci nasi przodkowie wyruszali w drogę z wielu bardzo różnych powodów. W swoim wystąpieniu zamierzam przedstawić starożytną i średniowieczną refleksję nad wędrówkami podejmowanymi w poszukiwaniu mądrości.

SK.: podróż, mądrość, starożytność, średniowiecze

31. Piotr Tańkowski, Professor

University of Warsaw

T.: *Travelling in search of wisdom*

A.: The metaphor of the road is one of the greatest and most important, most powerful, and also most beautiful metaphors in the history of our civilisation, alongside symbols such as the book, the clock, and the sea. The topos depicting human life as a road or journey derives from Neoplatonic philosophy. It was used and developed by Christian thinkers. Over the millennia, our ancestors set out on journeys for many different reasons. In my presentation, I intend to present ancient and medieval reflections on journeys undertaken in search of wisdom.

KW.: journey, wisdom, antiquity, Middle Ages

32. Mateusz Troll, dr

Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński

T.: *Zbiory kartograficzne Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ w Krakowie*

A.: W referacie omówiono zbiory kartograficzne Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. Instytut ten, wywodzący się z najstarszej na ziemiach polskich katedry geografii (1849), posiada obszerny zbiór dawnych map, planów oraz atlasów, liczący ponad 13 tys. jednostek, uszczuplony nieśtetety znacznie w wyniku II wojny światowej (stan odzyskania przedwojennego zasobu map oceniono na ok. 50 %). Jednocześnie Instytut wzbogacił się o wartościowe mapy wojskowe z czasów wojny. W wyniku dalszego gromadzenia w okresie powojennym, zbiory kartograficzne IGiGP UJ powiększyły się o kolejne tysiące jednostek, nie tylko mapy ogólnie znane i dostępne, ale również mniej znane, w tym m.in. rzadkie edycje map topograficznych z pierwszych dwóch dekad PRL.

W referacie przedstawiono najbardziej interesujące kolekcje znajdujące się w zasobie Zbiorów Kartograficznych IGiGP UJ: począwszy od XIX-wiecznych planów miasta Krakowa oraz rzeki Wisły, przez mapy i atlasy Ludomira Sawickiego i Stanisława Korbla oraz mapy topograficzne Wojskowego Instytutu Geograficznego z XX-lecia międzywojennego a skończywszy na wojskowych i cywilnych mapach topograficznych z lat 50 i 60. XX w.

SK.: mapy dawne, mapy topograficzne, Zbiory Kartograficzne IGiGP UJ, Wojskowy Instytut Geograficzny, Ludomir Sawicki

32. Mateusz Troll, PhD

Institute of Geography and Spatial Management of the Jagiellonian University

T.: *Map collection of the Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University in Kraków*

A.: Institute of Geography and Spatial Management of the Jagiellonian University (IGiGP UJ) in Kraków, originating from the oldest geography department in Poland (1849), has an extensive collection exceeding 13,000 old maps, plans and atlases. It is estimated that about 50% of the pre-WW2 collection was lost during the war, although at the same time the Institute came into possession of valuable military maps. Since the postwar period the collection has been constantly growing, covering not only the generally available maps, but also rare editions, such as topographic maps series from the 1950s and 1960s.

Hereby I am going to share the most interesting and less well-known parts of our collection. Starting with 19th-century city maps of Kraków and plans of Vistula River, I am going to continue with maps and atlases by Ludomir Sawicki and Stanisław Korbel, topographic maps of the Polish Military Geographical Institute (Wojskowy Instytut Geograficzny – WIG) from the interwar period, up to military and civilian maps from the 1950s and 1960s.

KW.: old maps, topographic maps, Military Geographical Institute, Ludomir Sawicki

33. Małgorzata Uba, mgr

Uniwersytet Warszawski, Biblioteka Uniwersytecka

T.: *Rękopiśmienny plan fortyfikacji gdańskich z 1813 roku w zbiorach Gabinetu Zbiorów Kartograficznych BUW-u*

A.: Plan der Belagerungs-Arbeiten welche im Jahre 1813. vom 1.ten bis 28.ten November gegen Danzig und zwar gegen der Bischofberg und dessen Aussenwerke von den Kaiser. Prussischen und Koenigl. Preussischen Truppen geführt worden gezeichnet von Maschuhr został wykonany czarnym tuszem na kalce technicznej formatu 60×69 cm. Przedstawia fortyfikacje Biskupiej Górki w Gdańsku i jej najbliższego sąsiedztwa w końcu listopada 1813 roku, w skali ok. 1:5 300 – podziałkę liniową opisano jako 200 Ruthen Rheinl. = [14,2 cm]. Pod podziałką z prawej strony znajduje się informacja o autorze: Gezeichnet von Maschuhr [nieczytelne] Artillerie. Maschuhr jest prawdopodobnie zapisem fonetycznym nazwiska Mazur.

Sytuacja przedstawiona na planie dotyczy trzeciej fazy oblężenia Gdańska w 1813 roku przez wojska rosyjsko-pruskie, w przeddzień podpisania kapitulacji sił francuskich brojących się w mieście. Wojska napoleońskie opuściły je dopiero w styczniu 1814 roku, po negocjacjach dotyczących warunków kapitulacji.

SK.: Gdańsk, fortyfikacje, 1813, Biskupia Górka, mapa rękopiśmienna

33. Małgorzata Uba, MA

University of Warsaw, The Univeristy Library

T.: *A manuscript plan of the Gdańsk fortifications from 1813 in the collection of the Cabinet of Cartographic Collections of the Warsaw University Library*

A.: “The Plan der Belagerungs-Arbeiten welche im Jahre 1813. vom 1.ten bis 28.ten November gegen Danzig und zwar gegen der Bischofberg und dessen Aussenwerke von den Kaiser. Prussischen und Koenigl. Preussischen Truppen geführt worden gezeichnet von Maschuhr” was produced in black ink on tracing paper in 60×69 cm format. It shows the fortifications of Biskupia Górka in Gdańsk and its immediate vicinity in late November 1813, at a scale of approximately 1:5,300 – the linear scale linear scale is described as 200 Ruthen Rheinl. = [14.2 cm]. Under the scale to the right is the author’s information: Gezeichnet von Maschuhr [illegible] Artillerie. Maschuhr is probably a phonetic transcription of the surname Mazur.

The situation depicted on the plan concerns the third phase of the siege of Gdansk in 1813 by the Russian-Prussian army, on the the eve of the signing of the surrender of the French forces defending in the city. Napoleon’s troops did not leave until January 1814, after negotiating the terms of surrender.

KW.: Gdansk, fortifications, 1813, Biskupia Górka, manuscript

34. Waław Umiński, dr

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie

T.: *Osiemnastowieczne i dziewiętnastowieczne atlasy oraz mapy ze zbiorów kartograficznych w zasobie Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księży Misjonarzy w Krakowie*

A.: Celem referatu jest przybliżenie wybranych zbiorów kartograficznych przechowywanych w Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księża Misjonarzy w Krakowie. Zbiór kartograficzny tworzą mapy, atlasy i grafiki. Swoim zasięgiem chronologicznym obejmuje on obiekty od XVIII do XX w.. Kartografiki zostały podzielone na dwadzieścia grup. Można wśród nich wyróżnić atlasy i mapy świata, mapy wybranych kontynentów oraz poszczególnych krajów. Najliczniejszą część zbioru stanowią mapy krajów europejskich. Szczególnie cenne kartografiki wchodzi w skład grupy pierwszej. W jej skład wchodzi m.in. 2 mapy z wieku XVIII, 4 mapy z wieku XIX oraz ponad 20 XIX-wiecznych atlasów. W pozostałych grupach znajdziemy także pojedyncze osiemnastowieczne i XIX-wieczne mapy, głównie z krajów europejskich.

SK.: Zgromadzenie Księża Misjonarzy, Archiwum Polskiej Prowincji Zgromadzenia Księża Misjonarzy, atlasy, mapy, wiek XVIII, wiek XIX

34. Waław Umiński, PhD

The Pontifical University of John Paul II in Krakow

T.: *Eighteenth- and nineteenth-century atlases and maps from the cartographic collections of the Archives of the Polish Province of the Congregation of the Mission in Krakow*

A.: The aim of this paper is to present selected cartographic collections stored in the Archives of the Polish Province of the Congregation of Missionary Priests in Krakow. The cartographic collection consists of maps, atlases and graphics. It covers the period from the 18th to the 20th century. The cartographic materials have been divided into twenty groups. These include atlases and maps of the world, maps of selected continents and individual countries. The most numerous part of the collection consists of maps of European countries. Particularly valuable cartographic materials are included in the first group. It includes, among others, two maps from the 18th century, four maps from the 19th century and over 20 19th-century atlases. The other groups also contain individual 18th- and 19th-century maps, mainly from European countries.

SK.: Congregation of the Mission, Archives of the Polish Province of Congregation of the Mission, atlases, maps, 18th century, 19th century

35. Ulyana Uska, dr doc.

Biblioteka Naukowo-Techniczna, Narodowy Uniwersytet „Politechnika Lwowska” (Ukraina)

T.: *Austriackie mapy Królestwa Galicji i Lodomerii jako źródło historyczne*

A.: Proponowany temat obejmuje przedstawienie historii tworzenia poszczególnych map topograficznych Królestwa Galicji i Lodomerii, wykonywanych przez Wojskowy Instytut Geograficzny w Wiedniu, ich klasyfikacji ze względu na cel i zastosowanie (mapy topograficzne dla celów wojskowych, mapy ogólne i specjalne, mapy administracyjne, mapy stacji pocztowych i dróg, mapy szlaków), a także mapy specjalistyczne o znaczeniu lokalnym, przedstawiające dane statystyczne i demograficzne pewnych osad i większych jednostek administracyjno-terytorialnych, rozkład liczby ludności

Galicji według języka i religii, mapy okręgów wyborczych według pewnej kurii oraz mapy wydobywania surowców mineralnych. Ponadto analizowane są metody sporządzania map, wykorzystania obrazów i znaków kartograficznych, oznaczania wysokości, a także doskonalenia pomiarów geodezyjnych – stosowania metod triangulacji i niwelacji.

SK.: mapowanie austriackie końca XVIII – pocz. XX w., Królestwo Galicji i Lodomerii, Wojskowy Instytut Geograficzny w Wiedniu

35. Ulyana Uska, Asst. Prof.

Scientific and Technical Library, Lviv Polytechnic National University

T.: *Austrian maps of the Kingdom of Galicia and Lodomeria as a historical source*

A.: The proposed topic includes a presentation of the history of the creation of individual topographic maps of the Kingdom of Galicia and Lodomeria, prepared by the Military Geographical Institute in Vienna, their classification by purpose and application (topographic maps for military purposes, general and special maps, administrative maps, maps of postal stations and roads, and trail maps), as well as specialized maps of local importance, presenting statistical and demographic data of certain settlements and larger administrative-territorial units, the distribution of the Galician population by language and religion, maps of electoral districts by curia, and mineral extraction maps. Furthermore, the study examines methods of map production, the use of cartographic images and symbols, elevation determination, and the improvement of geodetic measurements through the use of triangulation and leveling methods.

KW.: Austrian mapping of the late 18th – early 20th century, Kingdom of Galicia and Lodomeria, Military Geographical Institute in Vienna

36. Przemysław Wątroba, mgr

Gabinet Rycin, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

T.: *Delineacja Warszawy z 1771 r. – plan miasta czy wizja jego urbanistycznego rozwoju?*

A.: W 1771 r. w ukończono budowę tzw. okopów Lubomirskiego, a tym samym wytyczono granice Warszawy. S. Lubomirski – marszałek wielki koronny – zlecił przygotowanie nowoczesnego planu stolicy Rzeczypospolitej, ofiarowanego potem Stanisławowi Augustowi. Delineacja autorstwa A. Hiża oraz H. Jędrzejowskiego to luksusowy wolumin zawierający ogólny plan Warszawy, jedenaście szczegółowych sekcji tego planu oraz spisy ulic, placów, budowli, etc., a także zespół rysunków najważniejszych gmachów, pomników i studni restaurowanych pod rządami Marszałka. Plan Warszawy, będąc podsumowaniem pięcioletnich rządów marszałka, stanowił jednocześnie próbę prezentacji wizji urbanistycznego rozwoju stolicy, a także jej uporządkowania zgodnie z oświeceniowymi ideami przyświecającymi monarsze. Delineacja powstała w oparciu o plan P. Ricauda de Tirregaille’a, z uwzględnieniem projektów m.in. M. Deutscha oraz królewskich architektów i inżynierów. Referat będzie próbą odpowiedzi na pytania o okoliczności powstania Delineacji, ustalenia związków z pracami Komisji Brukowej, a także jej wpływu na dalszy rozwój miasta. Delineacja – kluczowy dokument do badań

nad XVIII-wieczną urbanistyką Warszawy oraz próbami jej modernizacji i przebudowy – pozwala poznać przewidywane kierunki rozwoju miasta, podejmowane prace nad regulacją infrastruktury miejskiej, a także królewską ideę kształtowania alternatywnych – w stosunku do Zamku Królewskiego – administracyjno-kulturalnych centrów Warszawy. Wystąpienie będzie również (mam nadzieję) okazją do przedstawienia praktycznie nieznanego w kraju kijowskiego egzemplarza Delineacji i jego porównania z egzemplarzem ze zbiorów GR.

SK.: Plan Warszawy, Stanisław Lubomirski, urbanistyka Warszawy, Stanisław August, regulacja miasta

36. Przemysław Wątroba, MA

The Print Room, University of Warsaw Library

T.: *The Delineation of Warsaw from 1771 – a city plan or a vision of its urban development?*

A.: In 1771, the construction of the so-called Lubomirski Ramparts was completed, thereby establishing the boundaries of Warsaw. S. Lubomirski, the Grand Marshal of the Crown, commissioned the creation of a modern plan for the capital of the Polish-Lithuanian Commonwealth, which was later presented to King Stanisław August. The Delineation, authored by A. Hiż and H. Jędrzejowski, is a luxurious volume containing a general plan of Warsaw, eleven detailed sections of the plan, lists of streets, squares, buildings, etc., as well as a set of drawings of the most significant buildings and monuments restored under the Marshal's governance. The Warsaw plan, summarizing the Marshal's five-year administration, was also an attempt to present a vision for the urban development and organization of the capital in line with the Enlightenment ideals guiding the monarch. The Delineation was based on the plan by P. Ricaud (1762), incorporating projects by, among others, M. Deutsch and the royal architects and engineers. This paper aims to address questions regarding the circumstances of the Delineation's creation, its connections to the work of the Paving Commission, and its impact on the city's further development. The Delineation – a key document for studying 18th-century Warsaw urban planning and efforts toward its modernization and reconstruction – sheds light on the anticipated directions of the city's growth, the regulation of urban infrastructure, and the royal vision for shaping alternative administrative and cultural centers in Warsaw, beyond the Royal Castle. The presentation will also (hopefully) provide an opportunity to introduce the virtually unknown Kyiv copy of the Delineation and compare it with the copy held in the Print Room collection.

KW.: The Warsaw plan, Stanisław Lubomirski, Warsaw urban planning, Stanisław August

37. Maciej Wieczorek, dr

Biblioteka Narodowa

T.: *Siedemnastowieczne plany i widoki małopolskich miast i miejscowości autorstwa krakowskiego malarza Jana Chryzostoma Proszowskiego*

A.: Jan Chryzostom Proszowski (ur. 1599 – zm. po 1667) w dotychczasowej literaturze

jest wspominany jako jeden z ważniejszych malarzy aktywnych w XVII-wiecznym Krakowie. Jak dotąd dorobek artysty nie stanowił jednak obiektu badań z zakresu historii sztuki. Przegląd związanych z nim prac pokazuje, że jednym z obszarów działalności twórcy były realizacje z pogranicza kartografii – plany i widoki małopolskich miast i miejscowości. Analiza tego typu dzieł oraz związki z inżynierem wojskowym Krzysztofem Mieroszewskim (ur. ok. 1600 – zm. 1679) pozwalają przypuszczać, że Proszowski posiadał doświadczenie w sporządzaniu kompozycji na podstawie danych uzyskanych w wyniku pomiarów terenowych oraz mógł współpracować z geometrami aktywnymi w Krakowie.

SK.: Proszowski Jan Chryzostom, Mieroszewski Wojciech, Klasztor Karmelitów w Czernej, Kalwaria Zebrzydowska, grafika polska XVII w.

37. Maciej Wiczorek, PhD

The National Library

T.: *Seventeenth-century plans and views of towns and villages in the Lesser Poland region by Cracow painter Jan Chryzostom Proszowski*

A.: Jan Chryzostom Proszowski (born 1599 – died after 1667) is mentioned in the literature as one of the important painters active in 17th-century Cracow. However, the artist's work has not yet been the subject of art history research. A review of his artworks shows that one of his areas of activity was projects related to cartography – plans and views of towns and villages in the Lesser Poland region. An analysis of this type of artworks and his connections with military engineer Krzysztof Mieroszewski (born around 1600 – died 1679) suggest that Proszowski had experience in creating compositions based on data obtained from land surveyings and may have collaborated with surveyors active in Cracow.

KW.: Proszowski Jan Chryzostom, Mieroszewski Wojciech, Carmelite monastery in Czerna, Kalwaria Zebrzydowska, 17th-century Polish graphic art

38. Janina Wilkosz, kustosz

Muzeum Narodowe w Krakowie

T.: *Dzieje kolekcji kartograficznych płyt graficznych Joachima Lelewela w świetle dokumentów rękopiśmiennych ze zbiorów Biblioteki Uniwersytetu w Wilnie, Biblioteki Kórnickiej i Biblioteki Narodowej w Warszawie*

A.: Spuścizna rytownicza po Joachimie Lelewelu (1786–1861) od schyłku XIX w. przechowywana jest w Muzeum Narodowym w Krakowie i po dzień dzisiejszy pozostaje jednym z najcenniejszych zespołów w kolekcji matryc graficznych Gabinetu Grafiki i Rysunku MNK. Uszczuplony jedynie w niewielkim stopniu zbiór miedzianych płyt, różnorodny tematycznie – z wizerunkami numizmatów, map, starodruków i zabytkowych manuskryptów, zabytków architektury – prezentowany był na wystawie Lelewel. Rytownik Polski w Sukiennicach w 2022 roku, a ekspozycji towarzyszył katalog z za-

rysem opracowania kolekcji. Jej trzonem, stanowiącym większość z 231 obiektów, są warte szczególnej uwagi i przypomnienia płyty o treści kartograficznej, wykonane przez historyka – grafika amatora jako nośnik materiału ilustracyjnego do atlasów towarzyszących jego własnym publikacjom poświęconych problematyce historycznej oraz dziejom kartografii. Pierwsze z nich powstały z konieczności – były oczekiwanymi przez studentów, powszechnie wówczas niedostępnymi pomocami dydaktycznymi do wykładów Lelewela, profesora historii powszechnej w Uniwersytecie w Wilnie, drugie zaś – w znacznej mierze powstały w wyniku realizacji naukowych i badawczych pasji ich twórcy.

Po śmierci Lelewela płyty stały się własnością jego rodziny, która dołożyła wszelkich starań, aby przekazać spuściznę po zasłużonym krewnym instytucji gwarantującej jej zachowanie jako zabytku kultury i pamiątki narodowej przeszłości. Źródła epistolarne z lat 1861–1897 dotyczące ówczesnych losów kolekcji, zgromadzone w Bibliotece Uniwersytetu Wileńskiego, Bibliotece Kórnickiej i Bibliotece Narodowej w Warszawie, pozwalają nakreślić i zaprezentować nomen omen mapę długiej i krętej drogi, którą matryce prac graficznych „Rytownika Polskiego” musiały przebyć w części z Brukseli, w części z Woli Cygowskiej – przez Paryż, Poznań, Kórnik i Warszawę – aby po trwającej 36 lat wędrówce znaleźć ostatecznie miejsce w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie.

SK.: Joachim Lelewel, matryce graficzne, kolekcje muzealne, Prot Adam Lelewel, Wisława Jadwiga Russocka

38. Janina Wilkosz, curator

The National Museum in Krakow

T.: *The long road to Homeland. The history of Joachim Lelewel's collection of cartographic printing plates based on handwritten documents from the collections of the Vilnius University Library, the Kórnik Library, and the National Library in Warsaw*

A.: The legacy of Joachim Lelewel's engravings (1786–1861) has been kept at the National Museum in Kraków since the end of the 19th century and remains one of the most valuable collections of printing plates in the Graphics and Drawing Department of the National Museum in Krakow. Only slightly reduced collection of copper plates, thematically diverse – with images of coins, maps, old prints and antique manuscripts, architectural monuments – was presented at the Lelewel. The Polish Engraver exhibition at the Sukiennice in 2022, and the exhibition was accompanied by a catalog outlining the collection. At its core, constituting the majority of the 231 objects, are plates with cartographic content, worthy of special attention and reminder, made by a historian – amateur graphic artist as a carrier of illustrative material for atlases accompanying his own publications devoted to historical issues and the history of cartography. The first of them arose out of necessity – they were expected by students, but not generally available at the time, teaching aids for the lectures of Lelewel, a professor of universal

history at the University of Vilnius, while the second – were largely created as a result of realizing the scientific and research passions of their creator.

After Lelewel's death, the plates became the property of his family, which made every effort to pass on the legacy of their distinguished relative to an institution that guaranteed its preservation as a cultural monument and a memento of the national past. Epistolary sources from the years 1861–1897 concerning the fate of the collection at that time, gathered in the Vilnius University Library, the Kórnik Library and the National Library in Warsaw, allow us to outline and present, a map of the long and winding road that the printing plates of the “Polish Engraver” had to travel, partly from Brussels, partly from Wola Cygowska – through Paris, Poznań, Kórnik and Warsaw – to finally find a place in the collections of the National Museum in Krakow after a journey lasting thirty-six years. KW.: Joachim Lelewel, printing plates, museum collections, Prot Adam Lelewel, Wisława Jadwiga Russocka

39. Jakub Wojkowski, dr inż.

Wydział Inżynierii Środowiska i Geodezji Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie

T.: *CARTOGRAPHIA CRACOVIANA – Kraków i okolice na dawnych mapach*

A.: Celem projektu CARTOGRAPHIA CRACOVIANA jest prezentacja znanych i mniej znanych kartograficznych ujęć przestrzeni Krakowa oraz stworzenie narzędzia umożliwiającego ich analizę w kontekście współczesnych danych przestrzennych. Porównanie treści dawnych map z aktualnymi mapami topograficznymi i zdjęciami satelitarnymi pozwala identyfikować wielowiekowe zmiany w strukturze przestrzennej miasta, badać proces jego rozwoju oraz odtwarzać elementy dawnego krajobrazu kulturowego.

Historyczne mapy są nie tylko źródłem wiedzy o przeszłości Krakowa, lecz także cennym materiałem w badaniach interdyscyplinarnych – od historii urbanistyki i gospodarki wodnej, przez archeologię i ochronę dziedzictwa, aż po planowanie przestrzenne i edukację. Dzięki nim możliwe jest np. śledzenie procesów urbanizacyjnych, lokalizacja nieistniejących już obiektów, rekonstrukcja dawnych układów hydrograficznych czy analiza przemian sieci transportowej.

Projekt łączy geoportal z katalogiem dawnych map i planów ziemi krakowskiej. Geoportal, oparty na technologiach GIS i danych przestrzennych, umożliwia przeglądanie map w wysokiej rozdzielczości, wykonywanie pomiarów, nakładanie skalibrowanych map na współczesne warstwy tematyczne (Google Maps, OSM, UMP-pcPL, ortofotomapa) oraz regulację ich przezroczystości. Funkcja geolokalizacji pozwala z kolei na eksplorację miasta w terenie – użytkownik, korzystając ze smartfona lub tabletu, może konfrontować współczesny krajobraz z dawnymi obrazami kartograficznymi.

Katalog map zawiera szczegółowe charakterystyki poszczególnych obiektów, poprzedzone opisem treści i kontekstu historycznego. W połączeniu z narzędziami analizy przestrzennej, czyni to z CARTOGRAPHIA CRACOVIANA nie tylko platformę po-

pularyzującą dziedzictwo kartograficzne, lecz także praktyczne narzędzie wspierające badania naukowe, ochronę zabytków oraz świadome kształtowanie przestrzeni miejskiej.

SK.: CARTOGRAPHIA CRACOVIANA, mapy Krakowa, geoportal, geolokalizacja, GIS

39. Jakub Wojkowski, PhD, Eng.
Faculty of Environmental Engineering and Geodesy of the Hugo Kołłątaj
Agricultural University in Cracow

T.: *CARTOGRAPHIA CRACOVIANA – Kraków and the surrounding area in historical maps*

A.: The aim of the CARTOGRAPHIA CRACOVIANA project is to present both well-known and lesser-known cartographic depictions of Kraków and to provide a tool for their analysis in the context of modern spatial data. Comparing the content of historical maps with contemporary topographic maps and satellite images makes it possible to identify centuries-long changes in the city's spatial structure, study its development processes, and reconstruct elements of the former cultural landscape.

Historical maps are not only a source of knowledge about the past of Kraków but also a valuable material for interdisciplinary research – ranging from the history of urban planning and water management, through archaeology and heritage protection, to spatial planning and education. They allow us, for example, to trace urbanization processes, locate vanished objects, reconstruct former hydrographic networks, and analyze the transformation of transportation systems.

The project combines a geoportal with a catalogue of historical maps and plans of the Kraków region. The geoportal, based on GIS technologies and spatial data, enables users to view maps in high resolution, perform measurements, overlay georeferenced maps onto modern thematic layers (Google Maps, OpenStreetMap, UMP-pcPL, orthophotos), and adjust their transparency. A geolocation function allows exploration in the field – users can navigate the city with a smartphone or tablet and confront the contemporary urban landscape with its historical cartographic representations.

The map catalogue provides detailed descriptions of individual items, each preceded by a brief note on its content and historical context. Combined with spatial analysis tools, CARTOGRAPHIA CRACOVIANA serves not only as a platform for popularizing cartographic heritage but also as a practical resource supporting scientific research, heritage conservation, and sustainable urban development.

KW.: CARTOGRAPHIA CRACOVIANA, maps of Kraków, geoportal, geolocation, GIS

40. Krzysztof Ziomek, mgr

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie

T.: *Z badań nad proveniencją obiektów kartograficznych w zbiorach Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*

A.: Tytuł proponowanego referatu odnosi się do artykułu Bogumiły Schnaydrowej z 1975 r. Podejmując pionierskie badania nad proveniencją zbiorów ówczesnej Biblio-

teki PAN w Krakowie, Schnaydrowa nie ograniczała się jedynie do kartografików. Badań stricte nad proveniencją zbiorów kartograficznych podjęła się Ewa Niedziałkowska, te jednak z kolei zostały zawężone do ofiarodawców Towarzystwa Naukowego Krakowskiego. Biorąc pod uwagę, że poszukiwania proveniencyjne zarówno wnoszą istotny wkład do badań nad dziejami instytucji, jak i stanowią przyczynek do szerszych studiów nad historią kultury i życia umysłowego, warto zapełnić zarysowaną lukę w historiografii. Podstawowe źródło do badań nad proveniencją stanowią rękopiśmienne księgi darów oraz drukowane roczniki zarządu Akademii. Wiele jednak z wymienionych źródeł zostało zniszczonych lub zaginęło podczas II wojny światowej, a i zachowane odznaczają się chaotycznym prowadzeniem wpisów. Z tego względu materiał źródłowy może zostać uzupełniony przez ekslibrisy, pieczęcie własnościowe czy autografy umieszczane na obiektach kartograficznych. W oparciu o dotychczasową literaturę przedmiotu oraz nowe ustalenia, wśród istotnych ofiarodawców zbiorów kartograficznych można wskazać Cypriana Walewskiego, Hippolita Sereżyńskiego, Antoniego Schmitta, Jana Majewskiego, Jana Popłańskiego, Józefa Friedleina, Jana Osieckiego, Jana Macieja Skaricha, Marię Wawrzątkę, Władysława Ostrowskiego, Jana Wincentego Smoniewskiego, Jana Fijałkę, Ludwika Kolankowskiego, Ignacego Domeykę, Juliana Zienkowicza, Wiktora Zienkowskiego, Ludwika Kadłubowskiego, Piotra Aleksandra Wereszczyńskiego, Władysława Alojzego Strzembosza, Ottomara Wollego, Franciszka Moskwy, Wojciecha Biesiadeckiego, Macieja Bajera, Jana Motykę czy Karolinę Grodziską. **SK.:** bibliotekoznawstwo, historia kartografii, Polska Akademia Umiejętności, proveniencja, nauki pomocnicze historii

40. Krzysztof Ziomek, MA

The Scientific Library of the PAAS and the PAS in Cracow

T.: *Studies in the Provenance of Cartographic Items of the Academic Library of the PAAS and the PAS in Cracow*

A.: The title of the proposed paper refers to Bogumiła Schnaydrowa's article from 1975. Schnaydrowa's pioneering research into the provenance of the contemporary Library of the Polish Academy of Science in Cracow extended beyond cartographic items. Ewa Niedziałkowska conducted research strictly on the cartographic collection, but only studied the Cracow Scientific Society donors. Taking into consideration the importance of provenance research for the history of a given institution as well as its contribution to cultural or intellectual history, the outline gap in historiography should be filled. Manuscripted donation books and printed yearbooks of the Academia's board serve as primary historical sources for provenance research. However, many of the aforementioned sources were either destroyed or lost during World War II. Furthermore, the preserved ones were frequently kept in a chaotic state. On these grounds, bookplates, stamps, or autographs placed directly on cartographic items should serve as sources. According to current literature and new findings, the following names should be high-

lighted as significant donors of the cartographic collection in the Academy Library of the PAAS and PAS in Cracow: Maciej Bajer, Wojciech Biesiadecki, Ignacy Domeyko, Jan Fijałek, Józef Friedlein, Karolina Grodziska, Ludwik Kadłubowski, Ludwik Kolankowski, Jan Majewski, Franciszek Moskwa, Jan Motyka, Jan Osiecki, Władysław Ostrowski, Jan Popłański, Antoni Schmitt, Hippolit Seredyński, Jan Maciej Skarich, Jan Wincenty Smolniewski, Władysław Alojzy Strzembosza, Cyprian Walewski, Maria Wawrzecka, Piotr Aleksander Wereszczyński, Ottomar Wolle, Julian Zienkiewicz and Wiktor Zienkowski. **KW.:** library studies, history of cartography, Polish Academy of Arts and Sciences, provenance, auxiliary sciences of history

Tytuły naukowe, stopnie zawodowe i afiliacje – zgodnie z podanymi przez Prelegentów w formularzach zgłoszenia.

SPIS TREŚCI | TABLE OF CONTENTS

Agnieszka Fluda-Krokos, <i>Tabula itineraria</i>	1
PROGRAM	3
ABSTRAKTY ABSTRACTS	11
1. Robert Bartkowski	11
2. Anna Bogowska	11
3. Jan Paweł Borowski	13
4. Agnieszka Borysowska	14
5. Piotr Chomik	15
6. Adam Chudziński / Oliwia Gromadzka	16
7. Jolanta Czuczko / Dorota Jutrzenka-Supryn	17
8. Jiří Dufka	19
9. Mariusz Dworsatschek	20
10. Tomáš Dvořák	21
11. Veselina Georgieva	22
12. Lucyna Gęsikowska	23
13. Artur Hamryszczak	24
14. Francis Herbert	25
15. Tomasz Jakubowski	26
16. Jakub Paweł Jastrzębski	27
17. Jadwiga Jaźwierska	28
18. Monika Kamińska	29
19. Beata Konopska	31
20. Piotr Krzywiec	31
21. Olga Machowska	33
22. Zofia Maniakowska-Jazownik	33
23. Monika Marczuk	34
24. Wojciech Mądry	35
25. Łukasz Nowak	37
26. Radosław Skrycki	38

27.	Maria Kazimiera Staniszevska	38
28.	Piotr Sypczuk	39
29.	Stanisław Szombara	40
30.	Małgorzata Taborska	41
31.	Piotr Tańłowski	42
32.	Mateusz Troll	43
33.	Małgorzata Uba	44
34.	Wacław Umiński	44
35.	Ulyana Uska	45
36.	Przemysław Wątroba	46
37.	Maciej Wiczoek	47
38.	Janina Wilkosz	48
39.	Jakub Wojkowski	50
40.	Krzysztof Ziomek	51

PATRONAT HONOROWY

Prezydent Miasta Krakowa
Aleksander Miszański

PARTNERZY

INSTYTUT GEOGRAFII
I GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ

MUZEUM
UNIwersYTETU
JAGIELLOŃSKIEGO

PATRONATY

PATRONI MEDIALNI

ZŁOTY SPONSOR

KRAKOWSKIE KONFERENCJE NAUKOWE

biblioteka.pau.krakow.pl/tabula-itineraria

facebook.com/events/641869751698632

Biblioteka Naukowa PAU i PAN w Krakowie

ul. Sławkowska 17, 31-016 Kraków; tel.: (+48) 12 431 00 21, (+48) 12 422 29 15

e-mail: biblioteka@pau.krakow.pl; www.biblioteka.pau.krakow.pl

